

כי מציון תצא החורה ודבר ה' מירושלים

ס פ ר

בר"יתא דשמואל הקטן

תנא הקדוש דהלמודא

הגמצא בכתיב בארץ ישראל

עם ציחור נפלא ומאמרים נפלאים בשם שבילי המקראות מצוהר עפ"י
כרמזים ה' קדוש החודש ונלוך לזה מאמרים נפלאים בדברי חז"ל
ועפ"י חכמת כתובת,
מכרז בגאון מוכר"י ארי ל"ב ליפקין בכרז ר' יודיה לופמאן ז"ל
עם ציוני המקראות

ורצוף קזה גם ספר

תפארת צ"ב

(מתחיל מדף ל"א ע"ב)

מאת כרזני המופלג בשלם
מכור"י צ"ב הירש מטאמאשאב ז"ל

כלי זה יצא לאור פעם שנית ע"י

הר"ר אליעזר ימיני הי"ו

ירושלים

שנת תרצ"ב

דפוס כ"י חיים י' בכר"ם כלוי ז"ל צוקרמן

מכתבי רה"ה מהגאונים המפורסמים *

ב"ה האירו מול עיני מכתבי גאוני
 זורנו נתנו עידיכן וילדקו
 ויכללו את כרצני המופלג המשכיל
 מכוי צבי נ"י זכרצני המופלג
 מכור"ר אברהם יודל ז"ל מילידי עיר
 פראגא, וצין שורותיכם ילכירו דעתם
 שידפוס חיבורו תפארת צבי נתיבות
 משפט הליכות מאורי אור שמש וירח
 ושאר כוכבי לכת ומעגלי לך יפלאם ציסודי
 המזלות, וחשבון מולדות ותקופות, ולמען
 דעת חכמה וצינה ותפארת, ואת פועל כי
 יציטו ישיחו עינם בחיבור נעים בזכר,
 אשר על אדני כלדק כוטצטו, לזאת גם
 אנכי מסכים שיודפס לצלע פרי מעללי
 ולכפיץ, ענן אור מדעו בחוך עדה ישראל:
 באתי עכ"ח יום אי י"ג סיון.

דחכמה בינה ודעת לפ"ק.
 ישעיה מושקאט חופ"ק פראגא יע"א.

ב"ה ה"ה כבוד כחכם השלם הנכבד
 מכוי צבי מטאמאשאז שלח
 לידי את מחברתו על חשבון תקופות
 ומולדות אשר עמל ויגע לכליג צלשון לה
 וקל למען יבא נקל לפני חלמידים לבצין
 כחשבון אשר אנו סומכין בזכ"ז. ורחיתי
 צספרו והוטצ צעיני מלאכתו מלאכת קודש
 וכבר סמך עליו כבוד כרצ הגאון
 כמפורסם דק"ק ווארשא, וגם אנכי
 באתי להיות סניף לדברי כבוד הגאון הנ"ל:
 וכאשר יצלע כחכם השלם הנ"ל את חיבורו
 כגנו לקבל מאתו צמחיר אשר יושת עלי:
 יום כי ג' סיון עשרים לפ"ק.
 ישראל ירושע חופ"ק פולטיסק

אשר מהלכי גרמי השמימה כמה נעלמים
 ורצונו כגדול כנשר צעל כנפים רצונו משכ צר מיימון ז"ל חיבר צספרו יד החזקה
 על קדוש כחדש, אכן רוצם קשב עליכם לרווח למאונם צדצרו כנאמרים צתכונכ, ואף כי קם
 כרצ כמחצר צעל פרו חדש צספרו על שולחן כערוך אורח חיים וסידר צחשבונו המולדות
 ותקופות, אך גם דצרו נאמרים צקילור עד כי נלאו כחלמידים המשכילים אשר רלונם
 לכנום ולטייל צחכמה זו למלאות מאויים, וידידי כרצני המופלג מכוי צבי דהירש נ"י,
 ירד אל כגנים ללקוט שושנים אמרים יקרים ויגע ועמל לערוך ולסדר צחיבורו לזכות
 כרצים ויכוי צנקל להמטיין למלאה צחכמת חשבון המולדות יסודותיכ ושרשיכ ככל על נכון.

עלינו לכחזיק לכחי גצרא יקירא טיבותא ופועל ידיו תרלכ: דצרי כצע"ח צ' ואר"ח
 כ"ח טבת כר"ז לפ"ק, חופ"ק טאמאשאז. יעקב אל"י כהנא וויעליצקער
 * כהסכמות על שצילי כמאורות לא כדפסנו כי כוא מפורסם די.

ב"ה ה"ה כרצני המופלג השלם
 מכור"ר צבי דהירש
 מטאמאשאז, נדצכ רוחו אוחו לכיות יגע
 ועמל צחשבון המולדות וכחקופות, וחיבר
 ע"ז חיבור אשר קרא אוחו צשם
 תפארת צבי, למען יכוי נקל
 על כמעיינים למלאה צחכמת כחשבון
 המולדות וכקציעות על נכון, וציקש ממני
 לכסכים עמו לכצילו לדפוס ולכפילו
 צישראל ואחרי רוחי שכמחצר כנ"ל איש
 ישר כולך, אמרתי גם די תיכון עמו
 לכסכים לצקשתו, למען ימלא כארץ דעכ
 לחשוב תקופות ומולדות, ויחשב לו לזכות
 וכאמרם ז"ל (שבת פ' כלל גדול) ע"פ
 ואת פועל כי לא יציטו זה כיוודע לחשוב
 תקופות כו' וממילא מוצן שכראוי לגעת
 לודיע כנכצדכ כזאת, וכנני לקבל ממנו
 צל"ג חיבור אי כשילא מצויכ"ד:

ולראוי צעכ"ח יום ג' ר"ח סיון
 כח"ד לפ"ק ווארשא יל"ו
 דובעריש מייזלש חופ"ק ווארשא יע"א.

ב"ה ידידי כרצני המופלג ירא כי
 כמפואר וכשלם מכוי צבי
 דהירש מפכ טאמאשאז כראה אוחי
 חצורו תפארת צבי, אשר סידר חשבון
 מהלכי המזלות וחשבון מולד הירח
 ותקופות השנים, ופ"י צדרכי חשבונו
 כמה מאמרים כנמלאים צש"ס צעיני
 קדוש כחדש ומולדות הירח אשר כמה
 סתומים ולריכים פ"י, ואף כי מעט
 מלאכ ידי צחכמה זו ואף כי לשקול דצרו
 כי מי כוא אשר יאמר זכיתי לצי וכציר

מלאכ ידי צדך חכמה נתיבות עולם, אשר מהלכי גרמי השמימה כמה נעלמים
 ורצונו כגדול כנשר צעל כנפים רצונו משכ צר מיימון ז"ל חיבר צספרו יד החזקה
 על קדוש כחדש, אכן רוצם קשב עליכם לרווח למאונם צדצרו כנאמרים צתכונכ, ואף כי קם
 כרצ כמחצר צעל פרו חדש צספרו על שולחן כערוך אורח חיים וסידר צחשבונו המולדות
 ותקופות, אך גם דצרו נאמרים צקילור עד כי נלאו כחלמידים המשכילים אשר רלונם
 לכנום ולטייל צחכמה זו למלאות מאויים, וידידי כרצני המופלג מכוי צבי דהירש נ"י,
 ירד אל כגנים ללקוט שושנים אמרים יקרים ויגע ועמל לערוך ולסדר צחיבורו לזכות
 כרצים ויכוי צנקל להמטיין למלאה צחכמת חשבון המולדות יסודותיכ ושרשיכ ככל על נכון.
 עלינו לכחזיק לכחי גצרא יקירא טיבותא ופועל ידיו תרלכ: דצרי כצע"ח צ' ואר"ח
 כ"ח טבת כר"ז לפ"ק, חופ"ק טאמאשאז. יעקב אל"י כהנא וויעליצקער
 * כהסכמות על שצילי כמאורות לא כדפסנו כי כוא מפורסם די.

הסכמות גאוני הארץ ת"ו

כאשר הרה"ח ומופלג בתו"ד מו"ה אל"עזר ימיני נ"י בא לפני והראה לי את פעולתו להוציא לאור עולם ספרים מועילים בחכמת העיבור שהם כעת יקרי המציאות, וראשון תחלה נאמר ברייתא דשמואל הקטן, שזה כמה שנים שפירשה הגאון הצדיק המנוח מו"ה רי"ל ליפקין ז"ל האבד"ק בראטינגען, ועוד ספר אחד על חכמה זו, שנדפס זה מכבר בשם תפארת צבי מחכם מומחה במקצוע זה ששבחודרו נאוגי דור העבר בשבחיהו דרבנן ז"ל, והרה"ח המו"ל מהזיק את הספרים הנ"ל כעת כנכסי רטושין שאין הבעלים מקפידין עליהם וניחא להו שיחודש אודם לזכות ארת הרבים, ועצם הספרים לא מיבע ברייתא דשמואל הקטן, שהם דברי אלקים חיים וגם הפירוש היקר הנ"ל אין צריך לשום הסכמה וגם הספר תפארת צבי הוא כבר מוסכם ועומד מגאוני קשישא ז"ל, על כן הדברים מניעים רק לחזק את ידי המו"ל אם לא הי' ערעור על זכות ההדפסה, מירשי המדברים הנ"ל, מאחר שכבר הוציא ע"ז הוצאות והאיש הוא בר אוריין ושואף לזכות את הרבים יהיו מכיריו ברוכים. כנה"י, ונפש החורתם בברכה מקודש, כק' אברהם יצחק הכהן קוק.

ב"ה לסניף למצוה באתי ג"כ עה"ח בברכה לכל המסייעי
ונזכה לישועה קרובה יוסף דחיים זאננפעלד

אמר המו"ל: - כדפסתי את הספרים ברייתא דשמואל הקטן עם הפירוש "שבולי כמאורות", יטן שכוא יקר כמליחות ונחון לכזמן כזה, וכן לרפתי לזכ ספר שני "תפארת לצי" שגם הוא צלול רחב צענין חכמת כעיבור וכו', וכנני לזקש מכקבל כרחב לתמכני ולכביא כספרים אל ציתם, כי אינני עשיר וכונתי לשם שמים, וברכת כי עליכם תחול.
אל"עזר ימיני.

הקדמה

(לספר הפארת לבי מכחבר)

כאולם לפני הדביר, יערוך איש סדרים מערכות לבנו. איך לדבר לפני גדולים, כן הוא כהקדמה כשער ומבוא לכל ספר, יקדים כשער כסיבה אשר הביאו לזאת, תכלית כהקדמה תכיל דבר התועלת היוולדת מחיך המחברת אשר אליה ירכי כמחבר אבן פנחה. ותאמץ להעמיד כסיכך צעדו לבני יפגעו צו חילי מקנאים, לכן חזו מפעלות הי אשר שם שמות בארץ, למען דעת לדקת הי אשר שם משטרי ארץ בניטה לפון על תוכו, ועל אדני צבא ומאין ליש כמליאכא ומי יורכ כמוכו מלעדו המזרות על אופק כרוחא, הליכותם ונליזותם, הוא אחד שצרהני, סיבות כל כביבות, צלי עיפה וצלי לאות, לסיים שצתות וכודאות, לנורא תכלות, שתיקתי יפה, ושמתו ידו למו פי, ויפה שיחתן של עבד כמוני, נרלה לכל המוני אשר קטנס עבד ממחני, מה שכערוני, וכלום הביאוני, לעלות בגרמי השמימה, להגיד גדולתו של יולר צראשית, אשר כפליה לעשות, כדור אהם ראו דבר ד', ראו דבר חדש אשר כצר היכ לעולמים מימים ראשונים מן היום אשר צרא חלבים אדם על הארץ מלאנו אדם הראשון עמד וקיים מלוב ראשונה לו, זו היא מלית קדוש החדש ומסר לבניו אהריו, וקיימו כל אחד ואחד בדורו, ומלאנו צספריוו הקדושים שאצרכם אציו ע"ה כתחכם צחכמה זו שכן העידו עליו חז"ל חכמי התלמוד שאלטגנין גדול היכ אצרכם כאמרם סוף פרק צתרא דשבת שאמר אצרכם לפני כקצ"ה רבש"ע נכתלתי צאלטגנין שלי ואינו ראוי לכוליד צן אמר לו לא מאלטגנין שלב וגו' עד צוא עת דצרו אמרת הי לרפתכו, שנלצוו כל ישראל ע"י משה רציוו בארץ מצרים צלשון קלרה, כלכות סגיאין בתלויין צשערה נתן צרמו וצסוד וצחשאי, משום שנאמר כי היא חכמתם וצינחם לעיני העמים, ומלינו רמו גדול ששאל המלך ע"ה וצ"ד היו צקיאין צחשבון כזמנים, דכהיב צמעשה יונתן ודוד ויהי החדש וישצ המלך על כלחם לאכול ויפקד מקיס דוד וגו' וכהיב ויהי ממחרת החדש בשני וגו' מלמד שכו צי ימים ר"ה ומסתמא היכ החדש שלפניו מעובר כפי חשבון צצוד חכמים היודעים לחסר ולעבר גם מלינו רמו שדוד המלך ע"ה וצ"ד היו צקיאין צחשבון כזמנים וצקציעות המועדים אשר זה לא יתכן אכ לא שידעו חכמת תכליכת הכוכבים כמו שהאריכו צזה רציוו צחיי ודון ילחק אצרבנאל צפי החדש, אחר דוד המלך ע"ה מלאחי ששלמה המלך ע"ה היכ מופלג צחכמה זו זולת מה שכתוב עליו צמלכים אי סימן גי שאמר לו הש"י כנה נתחי לך לצ חכם אשר כמוך לא היכ לפניך ואחריק לא יקום כמוך גם שם צסימן ז' נאמר ויחכם מכל אדם וגו' יראה ומלא עליו שהיכ מופלג על פרטות חכמה זו כמו שמציא ברמב"ן צהקדמתו לפירוש התורה וז"ל שם וראיתי כספר מתורגם כנקרא חוכמתא רבתא דשלמה כו' עד ואמר שהאלהים הוא הניבן דעת שאין צו שקר לידע איך קם העולם ומעשה המזלות הראש וסוף ואמלעות כזמנים ואלכסוניות כזנבות ואיך יעשה כזמנים מרולת השמים וקציעות ככוכבים עכ"ל, וצספר חכמת שלמה צכו' ז' כתיב וז"ל צקשתי כחכמה ונתן לי ויקרה היכ צעיני, וכל העושר כאין נגדה וכל אצני יקרות אפס לערכה, כזהב נגדה כסיגים וככסף כאפר יחשב, כי האור כנאלל ממנה לא יכבה כו' עד

שאמר

הקדמה

שאמר שם עוד וז"ל האל נתן לי ידיעה וראיתי שאני יודע חכונת העולם וטבע היסודות
 ומדת הזמנים ראש אמלע וסיף מדת אריכות הימים וקולרם חקיפות בשנה ועמידת
 הכוכבים עד כאן : אשר שני הניסחאות עולים בקנה אחד וכוללת כל חכמת החכונה
 ואף שספר חכמת שלמה איננו מקיבל לנו משאר כתבי הקודש מ"מ עין בעין חראה שהרמזין
 ז"ל בעיד על ענין הקדמתו וראוי הוא לסמוך עליו, וגסתוייע לזה מדברי הכתוב באמרו על
 שלמה המלך ע"כ מלכ"י א' ד' ותרצ חכמת שלמה מחבתי כל בני קדם ומכל חכ"י מלר"י ופירש"י
 שם שביו יודעים חכמת המזלות, אך ספריו וספרי שאר החכמים הקדמונים צענינו החכונה
 לא ראינו וכן כתב הרמז"ם ז"ל צפרק י"ז מכלכות קדוש החדש שהספרים צענינו החכונה
 שחברו ע"י שלמה המלך ע"ה או ע"י חכמי ישראל שביו מצני יששכר לא הגיע אלינו עכ"ל.
 באופן שחדע שמיום שגלינו מארצנו ואנחנו מפיזר ומפורד בארבע כנפית הארץ צסיבות
 הרבות אשר היו לבני ישראל ציומי קדם נחמטט ונהדלדל מהם חכמות הרמות עד שכמטט אבד
 זכרם המב ולא נמלאו רק לפעמים אחד מעיר ושנים ממדינה שידעו מהחכמה זו, גם מלינו
 בחזקיה מלך יכודה דכתוב ויוטץ המלך וכשרים לעשות הפסח בחדש השני ואין לומר שפסח שני
 כיב, שפסח שני לא הוקבע בצבור כי אם ליחידים שנאמר איש איש כי יביב טמא לפנש אדם
 איש נדחכ לפסח שני ואין לצבור נדחין לפסח שני ועוד שהרי פסח שני אין עושין אלא יום אחד
 שאין הוא תשלום אלא לצביחת הפסח בארבע עשר ולאכילתו צליל ע"ו שנאמר על מצות ומרורים
 יאכלוכו ואין הוא תשלום לחג המצות וכוא עשאו עם כל הקהל ושצעה ימים בשמחה גדולה
 ע"כ מלינו למדין שעיברו בשנה וזה לא יתכן אם לא שהיה צקיאין בחשבון הזמנים, ואחרי כן
 מלינו צד"כ א' סימן י"ב צפסיק ומצני יששכר יודעי צינה לעתים וגו', וצחלמוד שלנו מלינו לר"א
 הגדול בן הורקנס שכיב אלטגנין גדול וחכם גדול צענינו החכונה כנראה צספר הנקרא על שמו
 פרקי ר"א אף שדבריו נפלאים תמוכים חתומים וסתומים מאה, גם מלינו צפרק קמא
 דר"כ דמות לורכ כיב לו לר"ג על טבלא צכותל צעליתו שצבם היב מראה את הדיוטים,
 גם מלינו צתוספחא דר"ג שאמר כך מקיבלני מצית אבני אבא שאין חדושה של לצנה פחות
 מכ"ט יום י"ב שעות תשל"ג חלקים, וכן הוא שאמר ר"ג שפעמים צא בארובה ופעמים צא
 צקלרה, וצסיף ימיו של רבינו הקדוש היב שמואל ירחינאה אשר הוא עלמו היב מתפאר
 ואמר נכירין לי שצילין דרקיע כשצילי דנהרדעא כדאית' צפרק הרוחא, וכן צר"כ דף כ"א
 הא דשלח ליה ר' הונא צר אצין כדחזית דמשכא תקיפת טבת עד שיחסר צניסן עברי'
 לשחא ולא תיחש ליה, ובראיב בגמורה שחז"ל היו צקיאין בחכמת החכונה יעיד לנו מדת
 שנת החמה ותקופותיה לדעת רב אדא ומדת חודש הלצנה ותיקון המחזור של י"ט שנים
 ושאר השצונות העצור אין אחד נובס נחחלק ונשתנה דצר מימיהם עד היום הזה באופן
 שאין אנו לריכין לחקן שנותינו ולשנות חשבון לוחותינו, ומעתה אגלה אצני הקורא מה
 שמלינו צשאר ספרים משלשלת היחוס חכמה זו מאדם הראשון עד יעקב אצינו וצניו, ודע
 שכתוב צספר יוסף צן גיריון אשר כתב שאדם הראשון היב חכם מופלג ואלטגנין גדול
 בחכמת החכונה וכפליג שם צחרילתו וכן הוא התיחש זאת החכמה לנו וכמו כן כתב
 היוספיין על אצרהם אצינו ע"ה שכאשר ירד למלרים מפני הרעצ צימים אצדים אשר היב
 יושב עמכם ולמד את החכמים ואת החרטומים אשר שם את חכמת המספר ואת חכמת
 החכונה וכפליג צכשצח שנחנו לו המלריים על גודל הפלגת שכלו צאלו שתי החכמות,
 ואצרהם אצינו ע"ה מסר זאת החכמה לצנו ונכדו כס ילחק ויעקב, המלריים קבלו חכמת
 המספר צלירוף חכמת החכונה מיעקב וצניו כאשר ירדו למלרים יוסף על מה שכבר קבלו
 מאצרהם אצינו ע"ה ולמדו מהם מה שקבלו מאצותיהם אצרהם וילחק, וצרוצ הגלות אשר

הקדמה

שם נשתכחה אז זאת החכמה מצני ישראל ולא נשאר כי אם אלל יחידי סגולה, וגם נשאר שם ביד חרטומי מלרים אשר הפליגו וכגדילו זה מאד, וכתבו במחקרים שהמלרים קדמו בחכמות כאלו קודם כל גויי ארלות וכפליגו זה יותר מכל שאר ארלות עם ולשון חחת כשמים, וכתוב עוד שאיוב כיה צימים כהם שגם הוא בפליג בזאת החכמה וגם זה דבר קרוב לבחמין כי נכפרו זכר כמה דברים וענינים מעניני חכמת הכוכבים ומזלות כמו עושב עם כסיל וכימה וגוי' איוב סימן ט', וכן התקשר מעדנות כימה או מושכות כסיל תפתח החוליה מזרות צעתו ועיש על צניה תנחם כולם צסימן ל"ח ואף שדצרו אלו כפסוקים הם מאמר כאל יתצרך מ"מ לא דבר אל איוב דברים אשר לא יצינהו, וצרו צימים בעלו חכמי המשנה והגמרא איזה דברים צמסנה וצרייהות וברחיצו אותן קלת צדצריהם אשפ"כ כדברים עמוקים ולריך פרוש וכבר נתחצטו צהן כמה גאונים ומכ שלא נמלא צקבלב זו צש"ס כל דבר שורש כמו שאר הלכות, יש לומר מאמר שכיו החכמים יודעים אותן ולא כיו מוסרין אותו אלא לשמוכים ויחידים וחסידים שצדור כגון הנציאים וגדולי סכדריין ולא לשאר כמון ישראל כמו שכתב הרמב"ם ז"ל צפרק י"א מהלכות קדוש החדש, והאחרון שצכס הכניד הפליא לעשות ה"כ הנשר הגדול ארך הכנף שר התורה, כבוד אדונינו מורינו ורצינו כרצ הגאון הגדול רצינו משה צ"ר מיימון ז"ל אשר צחצרו הגדול ספר ה"ד קצט כלכה חחת למלוב זו וקראה כלכות קדוש החדש, כן אמת הדבר עלינו לשבח לאדון הכל אשר בעיר את לבו להנחיל לאוכציו יש כי לולי משה צחירו נשתכחה חכמה זאת מישראל מכל וכל מאין מצוא צחוכו, וצכל זאת לא ילא ידי חוצתו כי רוצ דצרו כמעט כולם המה סחומים וחסומים ואף רוצ דצרי מפרשי דצרו לריך פירוש לפירושם כעת צדורי חוס כזה כי כמה פירשו צלשונם כלחות אשר כשתמשו דורות כראשונים שכיו לצס כפתחו של חולם וכדור היה דור דעב וכיה די למצין, והנה צעת בזאת צעו"ה נתמעטו כלצצות אצדה עלה ממנו נטרדכ חכמתן זה ימים רצים לא כשתמשו צה וכיה חכמה זו צינינו מונחת צקקן זוית כשו פניכ חרולים עלו עליכ קמשונים נשכחות כמת מלצ, אין דורש ואין מצקש אותכ צחוכינו לזר יחשב לכ ואין מחזיק צידה להצנערה מעפרה צחוכינו קרני כודה

וכדרכ חוך אשפות כצית ירכ יורה חולה ויתרכ עם יאכלנה :

ע"ב חוכי צחמוני שלומי, הדל וכשפל צאנשים צער אני מאדם ולא למדתי צינת קדושים דעת וחכמת ישישים, אף שמנעורי נהגדלתי צין צרכי ח"ח לא בעליתי מהם כי אם כמסיק תעלה מצוי כרצח וכטפה מן הים, ומכ"ש צחכמת המפוארכ כזו לא היה לי שום רצ וחצר כי אם אשר צינותי מעלמי צספרים אשר זכני ה' אחר כיגיעות וכטרחות יחרות עד אשר מלאתי שאכצכ נפשי עמדתי ח"ל על סוף דעתו ותכליתו. מקום הניחו לי להצגדר צו אשר לא פלה על דעת שום מפרש שיצאר היטצ צלשין. קלילא, כדי שיצין כל קורא צו כאשר עשיתי אני ח"ל וכוח תועלת גדול למתחיל צחכמה זו ללמוד, ואף למצין שמתו איזה חידושים ציחורים כשייכים לענין זה, אצל עתכ צזמן כזה נמלאו צינינו שתי כחות כמדצרים עתק ודצרי סרכ על חכמה זו ולומדיה, ככת האחת הם חכמים צעיניכס אך לא חנן ה' אותם לתת להם לצ לדעת להצין ולהשכיל ללמוד חכמה זו או לדרוש אמריה ועליכס כיון שלמה כמלך ע"ה צאמרו ראמות לאויל חכמות, והמה צמה שלא כשיגו ולא באמינו צשלימות או הפלגת עומק חכמה זו ע"כ חשבנו אותכ קלתה לדצרי שקר וקלתה לעניני כחול ומטשה תעתועים אשר מפני זה מצזין את החכמה כזאת ואת לומדיה ע"כ לילנו כדור יקרלוכו, יען שמקנטרין אותם צלעגי שפתס לאמור ככייית צמוסדי הארץ כצאת עד נצכי ים, כחצוננת רוחצו ארך הידעת חוקות השמים כמה שליצות צסולם שצכ

עלית

הקדמה

עלית למרוכ דפקת צשטרי שמים נחת שוחד לשוערים ולשומרי שער להכניסך, הכיית צלל שדי כודיענו מה פעל אל, הנגלה לך מטשיו בגד אם ידעת כולו וכדברי האלה רבים, וככת כשניכ הם חכמים צאמת ויחמינו צאמיתת חכמה זו ומודים שכל דרכיה צנוים על אדני כשכל מ"מ דברו סרה על זו החכמה ועל לומדיה פלו עליכם פיהם ואמרו שאין ראוי לאדם לאצד ולצטל זמנו צזו החכמה צאמרס מה תועלת יש צחכמה זו וכי מקצלין עליה שבר צעוב"ז או צעוב"ב, וכי ילדק ממנה דיני איסור והיתר או דיני גיטין או קדושין ע"כ אמרתי לידע ולהודיע ולכוודע שכמה טעו מדרך השכל כי רצו וגם רצו תועלת של חכמה זו, ראיתי לבעלות מקלתם על ספרי זה :

התועלת הראשונה כבר ידוע שע"י חכמה זו יודע לנו עולם גבורות מי שאמר וכיכ העולם כמו שכתבו המפרשים ורד"ק וזולתו על פסוק השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו וגוי וכמו שהפליג זה החכם בעל העיקרים במאמר ג' פרק ג' :

שנית כבר כתבו החכמים שבראיותינו צמאורות שתי תנועות הפכיות נתפרסם היות מניע ראשון וכבר רמזו רז"ל שאזרכם אבינו ע"כ ע"י חכמתו צחכונת השמים כשיג לידועת צוראו כענין שאמר ראה צורה דולקת ואמר כלום צירה זו בלי אדון, ואשפ"י שעיקר אמונתנו להאמין בה' ובתורתו בלתי מופתים גם להחזיק ולהאמין קבלתינו שסדרו לנו קדמונינו ז"ל מ"מ כבר הזכירו לנו חז"ל ואמרו הוי שקוד ללמוד תורה כדי שתדע מה שחשיב לאפיקורוס ומה נעימים ומחוקים דברי רבי אליעזר אשכנזי צספרו מעשה אצות צמה שדקדק מפסוק וידעת את ה' אלהיך וכן אמר בכתוב לדעת את ה' מלמד שרלה הקצ"ה לאחר שהאמונה תקוע בלבו ישחדל גם בידעתו אשר על זה אמר הנביא ירמיה' ט' כשכל וידוע אותי כי צאלכ חפלתי נאם ה' ואדון הנביאים אמר ואדעך צשם למען אמלא חן צעיניך :

שלישית כבר ידוע שזאת החכמה היא יסודי עיקר לחכמת העיבור כאשר כבר העיד ע"ז ברמב"ם ז"ל צפרק י"א מכלכות קדוש החדש וז"ל אל יהיו דרכים אלו קלה צעיניך מפני שאין אנו לריכין להם צזמן הזה שאלו דרכים רחוקים ועמוקים הן וכוא סוד העיבור שיהי החכמים הגדולים יודעין אותו עכ"ל, וכן כתב החכם ר"י הישראל תלמוד של הרא"ש ז"ל צספרו יסוד עולם וקידוש החדש לאו מלתא זוטרתא היא כי אין לך מלות עשה בכל התורה כולה גדולה קמנו כי צו תולה כל קביעות מועדים, וחמץ צפסח וכן איסור אכילת יום הכיפורים, ע"כ לריכין אנו להפש ולדקדק אחריה בכל מאמלי כוחינו כפי האפשרי, ואל יעלה על לבך לאמר די לנו צקבלת חז"ל שיתרון החדש אי' י"ב תשל"ג ויתרון השנה יו"ד כ"א ר"ד, וסימני העיבור גו"ה אדז"ט ושאר סימני העיבור לזה לנו מופתים וענינים החוכמים אל נחשוב הן שכשם שרולה הקצ"ה בידיעתו כנ"ל כך רולה בידיעת תורתו ומלותיו כי כבר התבאר מן השכל מן הכתוב ומן הקבלה שאנו חייבים להשחדל בכל אומץ כוחינו לטיין ולדרוש בכל מה שאפשר לנו שנוכל להשיג צשכלינו טעמי הדברים וסיבתם כמו שכתב בעל חוצת הלצות בהקדמתו גם צפרק ג' משער היסוד :

רביעית כבר אמרו רז"ל צשבת צפרק גדול אמר רבי שמואל צר נחמני אר"י מניין שמלוב על אדם לחשוב תקופות ומזלות שנאמר ושמתם ועשיתם כי היא חכמתכם וצינתכם לעיני העמים איזה חכמה וצינה שהיא לעיני העמים הוי אומר זה חשוב תקופות ומזלות, עוד אמר רבי שמעון בן פזי אמר ר' יבושע בן לוי משום צר קפרא כל היודע לחשוב צתקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר ואת פועל ה' לא יציטו ומעשה ידיו לא ראו, עוד שם אמר רבי אבה צר טובי אמר רב היודע לחשוב תקופות ומזלות ואינו חושב אסור לספר סימנו, כרי לך צפירוש שהז"ל לוו עלינו לחשוב ולדעת :

הקדמה

חמישיה שאיזו חכמים. צראיתם אותנו משולל מהתכמות מחמיכים עלינו ואומרים כזה כגוי כגדול בעליכם אמר הכחוצ רק עם חכם ונבון כגוי כגדול כזה, ונכ נעשכ ציוס שמדצרים אלינו ושואלין מאתם טעם סדר יסוד העצור, כיאות לנו שנשים ידיו לפינו נראה כאלכ אשר לא יפתח פיו כזה הוא כבודינו או כבוד יולרינו, ע"כ אף שאין לנו יכולים לעלות ולראות צעיונו מה שראו צראי גמורה חכמי קדמונינו צירושלים עיר הקדש, אכן שתיכ אשר שתו ממנה כל כלמאים, גדלו וכלליחו וגם עשו פרו עד שהגיעו למדריגת הנביאים, כלל נאמן הוא בצריתו וקיים במאמרו להותיר לנו בכל דור ודור שריד ופליט פליטת כחכמכ חיים וחסד עשכ עמנו לשלות מלאך לפנינו לכאיר את עיונו, בחשבון ראית החדש, לקיים מלות עשכ לחשוב ולידע ולקבוע, באיזה יום החילת כל חדש, כמו שמצואר בספר תורת משכ רבינו. הקדוש הרמזים ז"ל, ע"כ אנתנו חייבים לחפש ולדקדק אחריכ כפי האפשרי וצאכות זכ נזכר לעלות לעיר הקדש צרנה, לקדש החדש בזמנה, ובכן אודכ לאלכי ישעי ואצרך שמו בכל עת אשר כגדיל חסדו עלי, לא כגמול ידי, וכשרון מעצדי כי אם צרחמיו וצחסדיו גמלני שהחייני וקימני וכגעני, להוליא לאור את חצורי שהצרתיו וצרתיו צימי נעוריי וראוי לפחות, ככבוד אדוני אבי מורי הרבני המופלא ירא אלהים מנעוריו וכמפורסם לשבח גזע ישראל, מוכר"ר אברהם יהודא ז"ל וחצרתו מחצרת הקדש כ"כ אמי מורתו כלנועכ וכחסידה אשה חיל כפה פרשכ לפני וידיכ שלחה לאציון מרת פ"נא ז"ל אשר היו, לכ למסעד מימים ימימה, וכדריכו אותי צתורת כי תמימה, ובשכר זכ תכיינה נפשותם לררות צלרור כחיים עם נשמת אצותינו הקדושים שבגן עדן ושם יזכו לחסות תחת כנפי אל והקדוש צרוך הוא יחיש וימכר תחיתכם ועמידתכם עם כל שאר לדוקי וחסידי עולם :

הנה כי כן, יבורך גבר ירא כי כ"כ אדוני חמו הרבני כגציר המופלא גזע ישראל מוכר"ר
ארי לייב נ"י ליינדמעאן.

דצרי לעיר כחלמידים עבד ליראי ה', ולחושצני שמו משתחוכ מרחוק אפים
ארץ מול כדרת כבודם.

כחותם לסדר ולפרט ברז"ר לפ"ק,

צבי

בן מוכר"ר אברהם יהודא ז"ל.

סדר ראשי הדורות

חללה דבורו של	שלב	יחזקאל	חשיט	חולע	ח	חדם,
בקצ"ב למשה כי	אנשי כנסת הגדולה	אנשי	חשמז	יחיר	קל	שה,
בשנת צ' אלפים	דניאל	דניאל	חשפא	יפתח	רלכ	חנוש,
חמ"ז לצ"ע, בשנה	ברוך בן נרי'	ברוך	חשפז	חצלן	שככ	קיון,
כצ"י היו כל הסיפורי'	מרדכי	מרדכי	חשלג	חילון	שלכ	מחללאל
של ספר שמות עד	חגי זכרי' מלאכי תח	חגי	חחג	עבדן	תס	ירד
בקמת המשכן,	עזרא	עזרא	חחיא	שמשון	תרכב	סגוך
וכמת המשכן וכל	שמעון כלדיק תמח	שמעון	חחלא	עלוי	חרפז	מחושלה
כסיפורים של ספר	חנטיגנום	חנטיגנום	חחעא	שמואל	חרעד	למך
ויקרא כי צהמשך	יוסי	יוסי	מלאכי ישראל			באלף השני
ח' חדשים עד חדש	יבושע בן פרחי' חקס	יבושע	ויהודא מלכו	נו	נו	נח
כשני של שנה כג'.	יכודא בן ענאי תרכא	יכודא	שחול	תקנח	תקנח	שס
ספר צמדצר היכ	שמעיה וחטליון	שמעיה	תהפז	חרנה	חרנה	חרפכשד
צחמשך ל"ח שנים	חשכב	חשכב	תחקד	חחלג	חחלג	שלח
ט' חדשים, ומשנה	כלל ושמאי, תשכח	כלל	מלכי יהודת מלכו	חשכג	חשכג	עצר
תורכ עד ז' אדר סך	חנאים	חנאים	חחצעס	חשנז	חשנז	פלג
כלל מ"ח שנים.	ר' יוחנן בן זכאי,	ר'	חחקפא	חשפז	חשפז	רעו
וחח"כ יבושע ככניס'	תשלג	תשלג	חחקפג	חחטיט	חחטיט	שרוג
לארץ בשנת צ' אלפי	ר' גמליאל דיבנה,	ר'	באלף הרביעי	חחמט	חחמט	נחור
חפ"ט לילירכ ואחר	חחלג	חחלג	יכושפט	חחעח	חחעח	חחח
י"ד שנים כחחילו	ר' עקיבא,	ר'	יכורס	חחקמח	חחקמח	חחככס
בני ישראל למנות	ר' שמעון, חחפא	ר'	חחזי'	חחשלישי	חחשלישי	באלף השלישי
שמיטות ויובלות	ר' יכודא הנשיא,	ר'	עחליי	חח	חח	ילחק
וכנו אז משכן שילכ	חחקי	חחקי	יכוהש	קח	קח	יעקב
ועמד שס"ט שני' עד	רצ ושמואל, חחקטט	רצ	חחמלי'	קלכ	קלכ	לוי
מיתת עלוי וחח"כ	ר' יוחנן, חחקל	ר'	עוזי'	רטו	רטו	קכח
בנו משכן בגבעון	באלף החמישי	באלף	יוחס	רסח	רסח	ענורס
בימי שמואל ועמד	לחיבור האלפים ז"ל	לחיבור	חחז	שסח	שסח	משכ
עד שמת וחח"כ בנו	חחסכ	חחסכ	יחזקיהו	חחשופטים	חחשופטים	שפוט
משכן בנו ועמד עד	לחיבור הרמזים ז"ל	לחיבור	מנשכ	חחפח	חחפח	יכושע
ד' שנים למלך	חחקלח	חחקלח	חחמון	חחקטז	חחקטז	עחחיל
שלמכ, וחח"כ בנו	לחיבור הרמזין ז"ל,	לחיבור	יחשיכו	חחקנו	חחקנו	חכוד
בית כבחירי צירושלי'	חחקסט	חחקסט	יכוהחז	חחרלו	חחרלו	דבורה
ועמד ת"י חנים עד	באלף דששי,	באלף	יכויקיס	חחרלו	חחרלו	צרק
י"ח ללדקי' בשנת ג'	לכרשצ"ח ז"ל, נו	לכרשצ"ח	יכוויכין	חחרעו	חחרעו	גדעון
אלפים של"ח לצ"ע.			לדקי'	חחשטו	חחשטו	חחימלך
ואז עשכ ירמי' מגילת			שכז			

חיכב ובשנה האחרת נכרג גדליה וכשנחרב הבית צטלו מנין יובלות ולא מנו אלא י"ז יובלות. ול"ז שנים ציובל האחרון, ושנה שילאו זה מולאי שביעית כיתה. וחח"כ נשארב כארץ חריבה ע' שנה וכיה שנת ג' אלפים חמ"ח שנים לילירכ ו' שנים אחר נס פורים. ואז חגי ושמעון כלדיק בנו בית שני ועמד ת"ך שנים וז' שנים לבנינו עלה עזרא וכיה ציא' שנים כחחילו למנות שמיטין ויובלות ומנאו ט' יובלות וט"ו שנים מן היובל כחשיטי בשנה

סדר ראשי הדורות

שנחרצ הבית באחרונה מולאו שביעית ביתה : ומי שנים לבנין בית שני מחו חגי זכריה ומלאכי ופסקה נצואה מישראל וכוח אלף שנים לליאת מלרים. ואז החילו לכזכיר זמן בשטרות מן אלכסנדר מוקדון. וגם חנוכה היו בשנת ג' אלפים תרכ"א : זימי כלל ושמאי חיבר ר' נחמיה בן חקניה ספר כזכור על הקבלה ונתפרסם זימי ר' יוחנן בן זכאי וזימיו יונתן בן עוזיאל תרגם את הכנזאים. ור' עקיבא וכל הרוגי אמונה היו בשנת תת"פ ותלמידיו היו כ"ד אלפים ומחו זין פכה לעלרת. אונקלוס הגר תרגם את התורה זימי ר' עקיבא ור' שמעון בן יוחאי התחיל לחבר ספר הזוהר ותלמידיו סיימו ונתגלה אחריו הרמב"ן. ותלמידיו של ר' עקיבא חיברו ספרא וספרי ותורת פהנים ותוספתא אליזיב. בן עזאי חיבר ג"כ מכלתא בשמו, רבינו הקדוש חיבר המשניות. ור' הושעיה ור' חייה תלמידיו חיברו הצרייות ור' הושעיה חיבר נ"כ זיאר. ספר צראשית. ור' ישמעאל פירש מן ואלכ שמות עד סוף התורה ונקרא מכילתין. רב חיבר ספרא וסיפרי לבאר עיקר המשנה. ור' יוחנן חיבר תלמוד ירושלמי בארץ ישראל אחר תורבן הבית בקרוב שלש מאות שנים. ורבינו ארז אשי היו סוף תכמי הגמרא. ורז אשי הוא שחיבר הגמרא בצלית בארץ שנער כמו מלכ שנה אחר שחיבר ר' יוחנן הגמרא ירושלמית. כל האמיראים והגאונים וצעלי החוסי' היו בארץ החמישי זולת מאיזה צעלי החוספות האחרונים שכיו בחילת אלף בששי. וכל מחברי הפיוטים והסליחות היו צסיף אלף החמישי :

בחודש ניסן צכל כ"ח שנים חל תקופת ניסן כמו שהי' בשעה ראשונה של הצריאה. ע"כ צכל תחילת מחזור גדול מיד צכנן החמה מצרכין עושה מעשה צראשית וזמנו עד ג' שעות על היום שהוא עיקר הצריחה :

בו היו תחלת דבורו של הקצ"ה עם משה רבינו ע"ה. ט"ו צו צאו המלאכים לאצרכם אבינו ע"ה לסעוד הפת לחם :

דחודש אייר צט"ז צו לליאת מלרים ירד המן ושלו, כ"א צו ניתן הצאר צשצת ה"כ :

חודש סיון ציום הזה צאו למדבר סיני. ציום השני עלה משה צהשכמה. ג' ד' ה' צו בגבלה. צשנת ת"ח ות"ט צאלף החמישי נהרגו כמה אלפים מישראל וקצעו יום ק' צו לבתענות :

חודש תמוז ט' צו הוצקע העיר צצית ראשון. י"ז צו שיצר משה כלוחות. וצטל כתמיד צצית ראשון. והוצקע העיר פעמים. אחת זימי לדקוהו. ושניה זימי הירקנוס. ושרף אפיסטמוס את התורה. וכעמיד ללס צכיכל. לכן מתענין צו :

חודש אב צו מת אהרן הכהן. ט' צו צכו ישראל צחזרת המרגלים ונגזר עליהם שלא יכנסו לארץ. וצו חרב צית ראשון ושני. ונגדע כל קרן ישראל. ט"ז צו כלו מתי מדבר. וצו ניתנו הרוגי ציתר לקבורה :

בחודש תשרי צ' צו נהרג גדלי' שהפקיד אותו נצוכדללר מלך צצל בארץ יכודא על פליטת כעס אשר נשאר צצית ראשון הרצב ושממה. וקצעו תעניתו אחר ראש השנה : **חודש כסליו** כ"ד צו נצא חגי וכוסד הכיכל וצו התחילו לצנות. כ"ה צו חנוכה שחנו צצית שני צכ"ה צו :

חודש ניצת ח' צו נכתב התורה צלשון לע"ז וכ"ה ג' ימים חושך צעולם. יו"ד צו לר מלך צצל על ירושלים. והוצקע העיר ולכן מתענין צו : **חודש אדר** ראשון. ז' צו מת משה רבינו ע"ה. ויראים מתענין צו. וצשנת העיבור מתענין צאדר שני :

הרקיע עשוי כקובה. רחבה כאהל ארכה כמשכן שנאמ' (ישעיה מ כב) הנוטה כדק שמים וימתחם כאהל לשבת. מרוח צפון אינה מסוככת ומרובעת כאכסדרה. שנאמר (איוב כו) נוטה צפון על תהו. ומדרום סתומה כחדר צגולה ככבשן שנאמר (איוב ט ט) עושה עש כסיל וכימה וחדרי תימן. מזרח ומערב מיוסדין כבנין על הארץ שנאמר (עמוס ט ו) הבונה שמים מעלותיו ואגודתו

על

הרקיע עשוי כקובה. שהוא עגול מלמעלה. ועי' מנחות ל"ב ע"א שלא יעשה כקובה כו' ופירש"י כאוכל רחב מלמעלה וקלר מלמעלה עכ"ל: רחבה כאהל. זה לשון הפרקי דרבי אליעזר פרק שלישי. כאוכל פרושה קלותיה למטה ותוכה למעלה וכל צד"א יושבים תחתיה כך כן השמים קלחת למטה ותוכם למעלה כאוכל שנא' וימתחם כאוכל לשבת עכ"ל: ארכה כמשכן. יתכן שס"ל שהרקיע ארכו יותר על רחבו ולכן אמ' כמשכן שהיה ארכו יותר על רחבו עשרים קרשים צלורך ושמונה קרשים צרות (פ' תרומה). וכן כתבו האחרונים שלצד השמים מהלכה אינו צעיוגול מכוון רק כעיוגול כצילת ארכם יותר על רחבם. וכן כתבו על כדור הארץ שארכו ממזרח למערב הוא יותר מרחבו שמלפון לדרום: שנאמר הנוטה כדוק שמים כו'. (ישעיה מ) ועי' גמ' דמגיגה (י"ג ע"ג) שכצילת קרא זה על רקיע התחתון שנקרא וילון: מרוח לפון אינה מסוככת כו' שנאמר נוטה כו'. (איוב כו פסוק ז) ועל דרך זה אמרו ג"כ צמדרש כוצל צילקוט איוב שם צזה כלשון. רוח פינת כלפון צראו ולא גמרו-לפי שאמר כל מי שיאמר אני אלוב יצוא ויגמור כפינה הזאת שכנחתי. ושם הוא מדורן של מזיקים ורוחות ופדים ומשם יולאים לעולם שנאמר מלפון תפתח הרעה עכ"ל. ועי' צ"צ (דף כה ע"ג) ויש לפרש מכ שאמר שמלפון אינה מסוככת. כי נראה צרקיע צין ככוכבים כמו חגורה לצנה נקרא מסילת החלב. ונראה צכלי מחזק שם קצולת כוכבים ריצול רצות תקופים זה אלל זה. וראיתי צספר א' צשם כתוכנים האחרונים על כלל כוכבים צצרקיע כי מקרוב למסילת החלב הם עומדים דחוקים יותר מכפי מלצ כוכבים כרחוקים משם. צלופן שכל מכ שיתרחקו כוכבים ממסילת החלב מזה ומזה ללפון ולדרום יעמדו צמלצם יותר נפרדים זה מזה עד שמקרוב אל שני הצדדים של מסילת החלב נמלא הרקיע כמעט ריק ופנוי מכל כוכב ע"כ דצריו. ועי' זוהר צראשית (דמ"ד ע"א ודף קכ"ה ע"א) ונראה שכיוון למסילת החלב כנ"ל. ודצרי צצרייתא הזאת וכן המדרש כנ"ל המה על אופק שלהם א"י או צצל, וירושלם היא נוטה ללפון של קו השוק צערך ל"ב מעלות כמ"ש הרמב"ם צכ' קידוש החודש סוף פרק י"א, וא"כ קו השוק של צרקיע נוטה מכנגד הנקודה שעל ראשם לדרום צכדי ל"ב מעלות ג"כ, וליר הצפוני הוא גצוב להם מן האופק הצפוני שלהם ג"כ ל"ב מעלות וליר הדרומי הוא למטה מן אופק הדרומי שלהם כיינו תחת הקרקע לפי אופק שלהם צכדי ל"ב מעלות ג"כ, ומסתמא גם מסילת החלב הוא ע"ד כנ"ל נוטה מעל ראשם לדרום וגם ליר הצפוני של מסילת החלב הוא למעלה מאופק הצפוני שלהם ונראה הוא לצד לפון למעלה מאופק הצפוני שלהם א"כ גם מקום הריק מן הכוכבים הוא כן וזכו שאמר כאן רוח לפון אינו מסוכך פירש שפינת כלפון צשולי האופק הצפוני הוא ריק מן הכוכבים שאין כוכבים קצועים שם ונקרא שאינו מסוכך כיינו האויר אינו מסוכך שם והוא ריק כנ"ל: ומרובעת כאכסדרה. פ"י מקום הריק הוא מרובע, וכמו אכסדרה שיש לה שלשה רוחות מחילות וגג ולד אי צלח מחילה ורק אויר: ומדרום סתומה. כנ"ל שלאופק שלהם ליר הדרומי של מסילת החלב מקום הריק של כוכבים צדרום הוא תחת האופק שלהם מה שהוא אינו נראה להם לעין כלל ולמעלה מן האופק יש שם כוכבים וכל הצד דרום הנראה להם סתום כי יש שם כוכבים וז"ש מדרום סתומה כחדר: עגולה כצבשן. עי' לשון הגמ' סוכה (ד"ז ע"ג): שנאמר עושה כו'. (איוב ט פסוק ט) וכוונתו על מ"ש וחדרי תימן: מזרח ומערב מיוסדין כבנין. פ"י ששם הם הכוכבים של המזלות שם כוכבים הרבה קצועים צרקיע כמו לורות המזלות, ושם ג"כ מסילת החלב שהוא ריצול רצות

כוכבים

א

ארץ יסדה, סביב שמונה עשר ברוחב ששה כרחוק מזרח ממערב כגבוה שמים על הארץ * מצפון לדרום עץ עולה כסיל הגלגל כימה ומזלות מן המזרח למערב. התקשר מעדנות כימה (ומושכות) [או מושכות] כסיל תפתח (איוז לה לא) שבעה מעדנות כימה. וחמשה מושכות כסיל. שבעה וחמשה י"ב. טובב [אולי צ"ל טובבים] הגלגל ז' מקושרים מבירא. וה' מפותחים

(* כרחוק מזרח ממערב כגבוה שמים על הארץ הם צ' פסוקים בתהלים קג :

כוכבים תקופים קשורים יחדיו כמו שנראה בכלי המחזה וכנ"ל : על הארץ. פי' שהם למעלה על הארץ וזני אדם היושבים עליה, וכלשון הכתוב (תהלים קג) כגבוה שמים על הארץ וכמו שמציא כאן לקמן, וכלשון הכתוב (פי' עקב) כימי השמים על הארץ: שנאמר הצונה כו'. (עמוס ט פסוק ו) ואולי דרש ואגודתו על מסילת החלב שהם כוכבים קשורים ואגודים יחדיו וכנ"ל : סביב שמונה עשר ברוחב ששה. אמרו בעירובין (י"ג ע"ג) כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפה, ואמר כאן כל ההיקף סביב הוא שמונה עשר וזרחנו ממזרח למערב הוא שליש שהוא ששה, ונשמט כאן איזה מספר הם השמונה עשר. ואולי ל"ל סביב שני' עשר פי' שמזרח ומערב מיוסדים כו' הם השנים עשר המזלות הידועים טלה שור כו' המסצבים כל הרקיע ממזרח למערב. וזרחנו היינו ממזרח למערב שהוא מחלה הכדור הם ששה כידוע שתמיד המזלות הם ששה למעלה וששה למטה. עיי' פירוש רש"י ר"ה (י"א ע"ג) וצ"מ (קו ע"ג): כרחוק מזרח ממערב. (תהלים קג פסוק יג): כגבוה שמים על הארץ. (שם פסוק יא) פי' שהרקיע והכוכבים מסצבים סביב רחוק הרבה מן הארץ וכמו שהוא גבוה מן הארץ עד למעלה כן הוא רחוק מן השמים עד הארץ מן כלדדים וזהו כרחוק מזרח ממערב ועי' גמ' תמיד (לג ע"א) מן השמים לארץ רחוק או ממזרח למערב כו' וחכמים אומ' זה זה כאחד שוין שנאמר כגבוה שמים על הארץ וכו' כרחוק מזרח ממערב כו' ע"ש וע"ע הגיגה (יג ע"א) ועי' ספר אמונת חכמים פרק חמישי, ועיי' צמ' ארלות החיים להגאון מלצ"ים ז"ל סימן א' צ"א סק"ג צבגה מה שפירש את מאמרו ז"ל צ"ב (כב ע"ג) על הפסוק סוצב סוצב כולך כו' ואת הפסוק הנ"ל לפי אופק ארץ ישראל ע"ש וע"ע לקמן סוף פרק שני שצראש הקובה כו' שצקרקע הקובה כו' : מלפון לדרום עש כו'. עש כסיל כימה כמה שמות של לורות הכוכבים כלשון מקרא (איוז ט פסוק ט) וסדר קציעתן צרקיע מלפון לדרום הם צסדר הזה, עש מלפון ואח"כ כסיל ואח"כ הגלגל ואח"כ כימה, ומה שאמר הגלגל נראה פירושו גלגל המזלות (שהם טלה שור כו') נמלא כימה מדרום הגלגל המזלות. וכ"כ הגר"א ז"ל צפ"י על תיקוני זוהר תיקון (לג ד"ה) אילין ממנן ע"ש מ"ש שם צפירוש הגמ' דצרכות (נח ע"ג) שכימה הוא מדרום. וכ"כ מהרש"א צחידושי אגדות צפירוש השני שם צד"ה אי לאו ע"ש. ומה שאמר עש עולה לפי שבאופק ארץ ישראל וצבל שהנקודה שצרקיע שכנגד ראשם הוא ללפון של קו השוכה, ואח"כ לפינו של קו השוכה (כשאינו רחוק הרבה ללפון) הוא לפי מעמדם עולה יותר מן קו השוכה שצרקיע וגבוה יותר לפי הנראה ולכן אמר על עש שהוא ללפון עולה, ועיי' צרכות (נח ע"ג): ומזלת ממזרח למערב. פי' י"ב מזלות הידועים שהם טלה שור האומים סרטן ארי' בתולה מאזניים עקרב קשת גדי דלי דגים, שהם לורות של כוכבים הקצועים צרקיע צאופן שאם נמשך קוין מכוכב לכוכב יכיו כמו דוגמות לורות כאלו הם קצועים צסציות צרקיע ממזרח למערב : התקשר כו'. לשון הפסוק (איוז לה פסוק לה) התקשר מעדנות כימה או מושכות כסיל תפתח : שצעה. פירוש מעדנות כימה שהזכיר צקרא הם שצעה קצולות של כוכבים שנקראו מעדנות כימה, וחמשה קצולות של כוכבים שנקראו מושכות כסיל : ז' וחמשה י"ב סוצב הגלגל. פי' שצעה מעדנות הנ"ל וחמשה מושכות הנ"ל וי"ב מזלות הנ"ל סוצב אותם הגלגל, או ש"ל סוצבים הגלגל, פי' שאינם צלד אי רק הם מתפשטים סצציות כל הגלגל בכל ההיקף: ז' מקושרים. דריש

לשון

מפותחים מבחוץ זריחת ז' מצפון לימין. וה' משמאל. וכנגדן נאספין ששה ביום. וששה בלילה. תאומים סוף הז'. ועקרב סוף החמשה. מן תאומים לקשת כמן עקרב לסרטן. בין עקרב לסרטן כבין עגלה לעקרב. עגלה בצפון. ועקרב בדרום. זורח עיגול כלפי דרום. ושוקע עיגול

לשון התקשר, וגם מעדות פורשו המפרשים לשון קשורות: מצית. פ"י מצפנים, כי מלבד הכוכבים הנראים לעין שיש להם מספר ידוע יש עוד צרכים רבוא רבוא כוכבים לאין שיעור הנראים רק בכלי המחזה, ע"י צרכות (ל"ב ע"ג) וע"י ספר חמונת חכמים והקרה אמר התקשר ולפי הכוכבים הנראים לעין הם אינם קשורים ורק הם קשורים לפי הכוכבים שאינם נראים לעין רק בכלי המחזה תקופים וסמוכים כאילו הם מקושרות וכמו שגראה בכלי המחזה מסילת החלב וכמ"ש למעלה וזכו שאמר קשורים צצית פ' צפנים הרקיע, שאינם נראים לנו: וכי מפותחים מצחון. דריש לשון תפתח והם נראים גם לעיין איך הם נמשכים זה אחר זה וזה שגראה מצחון: ז' מלפון וכו'. פ"י שכולם מלפון של קו השוכה רק הז' הם מימין והכ' משמאל: וכנגדן כו'. פ"י הז' והכ' הנ"ל מתפשטים צרכים הז' כנגד ששה מזלות. והכ' ג"כ כנגד ששה מזלות הנ"ל וי"צ המזלות הנ"ל הם תמיד ששה מזלות למעלה וששה למטה ומסצצין תמיד וששה שוקעין ביום וששה שוקעין בלילה כי צמעת לעת אחד סוצצים כולם ע"י פירש"י ר"ה (דף יוד ע"ג). ונאספין. פ"י שוקעין וע"י לקמן: תאומים סוף הז'. פ"י שצעה מעדות הנ"ל מסוימין נגד תאומים שצמזלות: ועקרב סוף החמשה. פירוש חמשה מושכות כסיל הנ"ל מסוימין נגד עקרב שצמזלות. וע"י תוס' פסחים (ל"ד ע"ג) ד"ה מעולם כו' וע"ד תוס' שם אולי יש לפרש גם כאן שהעקרב אינו עקרב שצמזלות ע"ש: מן תאומים לקשת כמן עקרב לסרטן. פ"י כפי מספר הלורות מן השצעה וחמשה הנ"ל שיש מן תאומים לקשת כן הוא מספר הלורות שיש מהם מן עקרב לסרטן: בין עקרב לסרטן כו' עגלה כו'. לשון בגמ' צעירוצין (דף נו ע"א) עגלה צלפון ועקרב צדרום. וכן איתא פסחים (דף לד ע"א) (וע"ש עוד לד ע"ג מעולם כו') ופירש"י שם עגלה מזל שור וכן פ"י הגר"א ז"ל בפירושו על התיקוני זוהר תיקון ל"ב ד"ה אלון. וכמ"ש בצרכות (נ"ח ע"ג) על מזל שור רישא דעגלה ע"ש באורך אך לפי הגראה כאן נראה שקורא עגלה על שצעה הכוכבים הגדולים שהם קרוצים לליר הלפואני ונקרא צפי העולם. וואגין. וצלשון כקודש הוא עגלה כמ"ש צפי נשא עגלה על שני הנשיאים ושור לאחד. וכן כתבו הספרים. לפי שהוא כמו תמונת עגלה ארצעה גלגלים ומשך העגלה כזו * * * * *

וכתוכנים יקראוהו הדוב הגדול והם נראים תמיד ובאופק שלנו * * * * * שליר הלפואני גבוק מעל האופק אינו שוקע לעולם ואולי כן הוא גם באופק שלכם א"י וצבל: בין עקרב לסרטן כבין עגלה לעקרב. פ"י סדר המזלות הם סרטן אריה צחולה מאזנים עקרב. א"כ בין סרטן לעקרב שלשה מזלות שהן תשעים מעלות (כי כל עיגול המזלות ס"ש מעלות. עולה ל"ב מזלות שלשים מעלות לכל מזל. ולשלשה מזלות תשעים מעלות). ומן קו השוכה עד ליר הלפואני הוא רציעות הגלגל שהוא תשעים מעלות. ולפי המבואר צרמז"ס הל' קידוש החודש פ"י תשעה עשר התחלת עקרב עולה נטייתו לדרום של קו השוכה י"א מעלות כי עקרב היא אחר מאזנים שהוא על קו השוכה וע"ש היטב. א"כ בין עקרב לליר הלפואני מאה ואחת מעלות. ועגלה הנ"ל נמשכת נוטת מן הליר לדרום ג"כ צערך לא פחות מן אחד עשר מעלות א"כ מן עקרב לעגלה ג"כ תשעים מעלות. וז"ש בין עקרב לסרטן כבין עגלה לעקרב וכנ"ל. ולפי זה עקרב ועגלה הם צרוח זה כנגד זה עקרב לדרום ועגלה כנגדו לצפון. וז"ש צעירוצין נ"ו ע"א וסימנך (לדעת דרום ולפון) עגלה צלפון ועקרב צדרום ע"ש: זורח עיגיל כלפי דרום כו'. היא עיגול המזלות ובאופק שלכם שנוטה לצפון של קו השוכה ובחלות היום כשמש נוטה מעל ראשם לדרום, ובעליית הולכת כשמש צאלכסון ממזרח לדרום

שבילי ברייתא דשמואל הקטן פרק א האורות הא

וזורחים ונאספים מאורות כמלכים. וכוכבים כשרי החיילות. וסדורים המזלות במחנה הגדוד שנאמר (ישעי' מ כו) המוציא במספר צבאם וגו'. התלי מגוף המאורות ונטוי מקצה אל קצה כנחש עקלתון. וראש זנב שנאמר (ס' ט יג) ויכרת ה' מישראל ראש זנב מנוד החמה הוא ראש התלי. מנוד הלבנה הוא זנב התלי. מנוד החמה מקצה זה ומנוד התלי מקצה זה.

שנאמר

וכוכבים כשרי החיילות, המזלות וכז' של כימה וכה' של כסיל כג"ל קראם מאורות אע"ג שם קצולת כוכבים מ"מ לפי שם קצולות יחד שאינם מתרחקים לעולם נקראו כאן כוכבייתא צבאם מאורות. וכוכבים הם כוכבי לכת שכל כוכב הולך בפני עצמו. ואמרו (גדרים דף כד ע"א) לאו מלכא אנה דמהינא לך ואתה לא מהנית לי. והמאורות המזלות כג"ל אורם מעלמם ולכן אמר עליהם כמלכים. אבל הכוכבי לכת כולם אורם מן השמש כידוע ולכן הם רק כשרי החיילות שמקצלים ממשלתם מן המלך: וסדורים המזלות צמחה הגדוד. כג"ל פי' שאינם משתנים ומתרחקים כוכבים זה מזה רק קיבולת הם תמיד צבוח וביחד: שנאמר המוליד במספר לצבאם. (ישעי' מ פסוק כו) ודרש לצבאם כמו מחנות כמו ועל לצבא מטב בני ראובן (פי' צמדצב): התלי מגוף המאורות. פי' שהוא ג"כ קצולת כוכבים יחד לרצוא רצות כמו שנראה מסילת החלב צבלי המחזה: ונטוי מקלכ אל קלכ. לשון הכתוב מצריח מן הקלכ אל הקלכ (פי' תרומה): כנחש עקלתון. ראש זנב. פי' צמלעו יש צו כמו עיקום ונטיה מעט לכד. ומחזה שלפניו עד מקום הנטיה נקרא ראש ומחזה השני מן הנטיה עד סופו נקרא זנב. ועי' בספר חכמוני על ספר ילירי פרק ששי: שנאמר ויכרת כו'. ישעי' ט פסוק יג. ואציה בקרא לזכר בעלמא. וג"ל פירש רש"י שם וצברייחא דשמואל מלינו שיש מזלות צרקיע ממונים ואלה שמוחם וכאן אמר הנביא שכל חכמיכם המתנבאים לכה וחוזים כוכבים את הצאות עליהם יכרת כי מהם עכ"ל פירש"י שם. והמפרשים שם לא פירשו כן. וכאן יש לומר שהציה בקרא רק לסימן וכמו שנכתוב בע"ה למטה: מנוד החמה כו'. ז"ל הרמב"ם הל' קידוש החודש פי' ט"ז כ"א העגולה שסובבת זה הירח תמיד הוא נוטה מעל העגולה שסובבת זה השמש חליה נוטה לפון וחליה נוטה לדרום ושני נקודות יש זה זה כנגד זו שצבן פוגעת שני העגולות זה זה כו' הנקודה שממנה יתחיל הירח לנטות לפון השמש היא הנקראת ראש והנקודה שממנה יתחיל הירח לנטות לדרום השמש היא הנקראת זנב כו' עכ"ל. וכל זה אינו מדבר במהלך היומי שהוא ממזרח למערב רק במהלך השנתי של השמש, ובמהלך החדשי של הירח שם ממערב למזרח כידוע. ובמקום והדרך שסובבת זה השמש או הירח וכג"ל נקרא מניד לשון נע ונד תכ"י בארץ (פי' צראשית) וכמו שמשפט הלשון לומר מן עוז מעוז ומן אור מאור כן יאמר מן נוד מגוד ויש לומר שלפי ששיטתו שאינו קבוע בגלגל וכמ"ש למעלה וכמ"ש בפסחים (גד ע"ב) דמזל חוזר לכן לא קראו גלגל רק מנוד. ואמר שמשך הראש של התלי הוא דומה כמשך ומקום של מנוד החמה ומשך הזנב של התלי היינו ממקום שמתעקם ונקרא משם זנב וכג"ל דומה משך שלו צנטייתו למנוד הלצנכ לענין לפון ודרום וכג"ל. ואולי מטעם זה נקראו הנקודות כג"ל שבחמה ולצנכ ראש זנב וכג"ל בלשון הרמב"ם לפי שם דומים זה להתחלת הראש של התלי וזה להתחלת הזנב של התלי: שנאמר ויחדו כו'. (פי' תרומה) הציה בקרא רק לסימן שראש התלי שוכ למנוד החמה וכג"ל וגם מ"ש אל הטבעת הוא לסימן, וז"ל. ספר חכמוני שעל ספר ילירי מוכרז בקדמון ר' שנתו ז"ל שנדפס אלל ספר ילירי שבווארשא. וכחצ על התלי ראש זנב כו' ונטייתו בטבעת עגולה עכ"ל ע"ש באורך. וכחצ שם שהתלי אינו נראה לעין כי אם ממסורת וכ' ע"ש. ועל זה כתב כאן לסימן ראשו אל הטבעת האחת כו'. וכנכ צבארבעה פרקים הראשונים שצברייחא הזאת הציה פסוקים הרבה והם רק לסימן לצד על דרך שאמרו בגמ' דע"ז (דף ט ע"א) וניטפו עליה עשרין שנין כו' וסימנך זה לי עשרים שנה צביתך ועוד שם

וניטפו

שנילי ברייתא דשמואל הקטן פרק א המאורות

שנא' (שמות כו כד) ויחדו יהיו תמים על ראשו אל הטבעת האחת. ובאמצע מנוד זה על גבי זה. ומן הטבעות ולמעלה הן הן מנוד המאורות משגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים. כראשי תנינים על המים. מן הטבעת ולמטה הן הן בגלגל כיוצר המנהיג את האבנים. כתנים במים דולח מים ברגליו. חמה במנוד שלה כאור האבוקה. לבנה במנוד שלה כנר בראש המנורה.

כוכב

וניטפו עליהו ארבעין ותמני כו' וסימנך ארבעים ושמונה עיר כו' ועוד שם ונשקל ממאה חרו כו' וסימנך כו' זה שנתיים הרעב כו' ועל דרך זה הם הפסוקים שכתוב הרבה בארבעת פרקים האלה (ועי' מ"ש צהקדמה). ועוד לפי שהם דברים של חול אע"ג שיש בהם לורך ג"כ מ"מ כל מה דאפשר להזכיר בה ל' המקרא מן התורה הקדושה הזכיר בה והלומד בה יזכיר אגב אורחיה ג"כ פסוקי תורה (ועי' מה שכתבתי צהקדמה) : וצאמלע מנוד זה על גבי זה. נראה דקאי על מנוד החמה ומנוד כלצנה שזכיר למעלה, וכנ"ל צ"ש הרמזים שכתב בזה כלשון ושני נקודות יש בה זו כנגד זו שבהן פוגעת שני העגולות זה בזה כו' עכ"ל : ומן הטבעות. כתבתי למעלה ש"צ המזלות וחמשה של כסיל ושבעה של כימה קורא כאן בצרייתא מאורות : והתלי וטבעת שלו. כנ"ל הוא תחת המזלות ולכן קאמר שמן טבעת ולמעלה היינו מן טבעת של התלי ולמעלה הן הן מנוד המאורות וכנ"ל : משגיח כו'. (שיר השירים ב) מביא קרא לסימן שהטבעת הוא כמו חלון, וגם יש לומר על פי מה שכתב הגר"א ז"ל בספר יצירה שם פ"ו מ"א ד"ב תלי שדברי חז"ל בחלוני רקיע יתורץ ע"י התנין שבמזלות שהיא תלי כנ"ל ועו"ש ולכן הביא לסימן על התלי משגיח מן החלונות כו' : כראשי תנינים כו'. לסימן לשון הקרא (תהלים עד) לפי שהתלי נקרא תנין הרקיע כמ"ש צזכר שם וצבגר"א שם, ונקרא ראש כנ"ל ולפי שהתלי גורם למים וכמ"ש צכספר חכמוני שם צזכ"ל וכוא מאש ומים וכחו כמים עכ"ל וכדמשמע לקמן פרק ד' לכן הביא ע"ז הסימן ראשי תנינים על המים. ואולי ס"ל שלמעלה מן התלי הם מים עליונים המוזכר בקרא ועי' למטה : מן הטבעת ולמטה. פי' מן הטבעת שבתלי ולמטה שם הם כוכבי לכת שכל אחד מהם סובב על קוטרו ועל ליריו (וגם השמש מסבבת על קוטרו כמו שכתבו החוכמים האחרונים שכן ניכר בכלי המחזה מן הכתמים אשר עליהם) וכמ"ש הגאון מלצו"ס ז"ל פ' צראשית על פסוק יהי מאורות ע"ש. וכוא כמו מי שרולח להנהיג אצן גדול ועגול שקשה למושכו מחמת כובדו הוא מגלגלו על הארץ ועי"ז ניתק ונמשך בגלגולו הלאה בן הוא ענין הכוכבי לכת שמתגלגלים על לירם ועי"ז הולכים הלאה וזכו שאמר הן. הן בגלגל כיוצר המנהיג את האבנים, אבל הסיבוב על קוטרם אינם צאלה שהם למעלה מן התלי שהוא ארוך ואינם מתגלגלים על לירם ולכן אמר שרק מן טבעת ולמטה כו' : כתנים במים. ל' הפסוק (ציתזקאל לב צ) ואתה כתנין במים ותדלח מים צרגליך, ונתן לסימן שהתלי כנ"ל שהוא תנין השמים כנ"ל הוא גורם ליחות ומים וכמ"ש למעלה וכמ"ש לקמן פ"ד על התלי הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ ואולי מרמז ג"כ על המים העליונים שכתב בחכמוני שהם למעלה מן כוכב שכתב ע"ש פרק רביעי : חמה במנוד שלה כאור האבוקה. שהוא מאירה כולה ומכל לד היא מלאה אור : לצנה במנוד שלה כנר בראש המנורה. שהיא מקבלת אורה רק מן השמש שזורה עליה ומאירה כמו מראה מלוטש, ולכן אינה מאירה רק צלד שכנגד השמש, והוא כנר בראש המנורה שאין צקנה שלה אור רק צלד שהפתילה מונח בה ובה נאחזת האור : כוכב חמה. הוא דבר אחד שאחד מן כוכבים נקרא כוכב (ונקודת הפסק שצין תיבת כוכב וצין תיבת חמה ע"ס) וצברייתא זאת קורה אורה כוכב חמה וכן אמרו בשבת (קנו ע"א) שכוכב הוא ספרה דחמה ע"ש. לפי שהוא קרוב אליו יותר ע"ש פירש"י. וכוכב הזה וכן מאדים שהוא ג"כ מכוכבי לכת במנוד החמה שיש להם אור מכל לדדיהם. ויש להם קלת אור מעלמם. והכוכב יש לומר לפי שהוא קרוב לחמה וקטן ולכן מתפשט אור החמה עליו גם ללדדיו, ומאדים

כוכב. חמה. ומאדים. כמונד החמה. נוגה וצדק כמונד לבנה כנרות בקנים. שבתי בזה ובוה
 כעשית בשלשלת. ראש התלי בראש הששה. כונב התלי בראש הששה. הראש מהלך אושר
 והזנב מהלך הופך [היפך?] מאורות וכוכבים מהלכין נוכח. פגשו מאורות ותלי אחד באחד
 יגשו ורוח לא יבא ביניהם (איוב מא ח) הילכו שנים יחדו בלתי אם נועדו (עמוס ג ג) פגוש דוב
 שכול באיש ואל כסיל באולתו (משלי יז יב). אחד בראשו ואחד בזנבו או שניהם בראשו או

שניהם

יש לומר לפי שיש עליו טבעת וע"י הטבעת פולש אור השמש על כולו מעט: נוגה ולדק
 [כס כוכבי לכת] כמונד לבנה כנרות צקנים. שאינם מאירים רק מן השמש וצלד שכנגד השמש
 וכנ"ל: שצתי [כוא ג"כ כוכב לכת] צזה וצזה. כמ"ש התוכנים עליו שהוא ניכר ונדל מכל
 הכוכבים ע"י טבעת לצן הסובב כדורו ולד שכנגד השמש מאיר צטוב ולד כשני מאיר קלת
 ע"י החזרת האור מן השמש שצא על הטבעת מלדדיו ומאיר מעט עליו לכן הוא צזה
 וצזה פי' כעשית שהוא צתוך טבעת כנ"ל: ראש התלי בראש הששה. פי' שכל התלי מסבב
 על כל כ"צ מזלות והראש כנגד ששה מזלות וזנב התלי כנגד הששה כותרי': הראש מהלך
 אושר. פי' ישר: והזנב מהלך היפך. פי' כן הוא תמיד כששה מזלות כולכים צדרך למשל
 ממערב למזרח למעלה הולכים ששה כותרים למטה ממזרח למערב וכן הוא תמיד. והיפך.
 פירושו היפך כלד שכולך צו בראש: מאורות וכוכבים מהלכין נוכח. פי' שלפי מה שנראה
 לעין כולכים ככל ממזרח למערב אבל כל מאור וכוכב של כוכבי לכת צמהלכו הפרטי הוא
 כולך נוכח הנראה היינו ממערב למזרח: פגשו מאורות ותלי אחד צאחד יגשו. לשון הפסוק
 (איוב מא פסוק ח) לסימן. פי' שהתלי עם המזלות הם אדוקים יחד וסמוכים כמ"ש צם'
 חכמוני על ספר ילירי שם פ"ו: הילכו שנים יחדו בלתי אם נועדו. זה קאי על השמש והלבנה
 וכמ"ש למעלה צשם הרמז"ס ה' קידוש החודש פי' טז שלפעמים הם מכלכים צנקודת הפגישה
 שבהם יחדו וזה אינו תמיד רק לעת ידוע ומיועד לזה לפי השבון וכמבואר צרמז"ס שם וז"ש
 לסימן בלתי אם נועדו היינו לעת המיועד לזה וכוא לשון הקרא (עמוס ג ג): פגוש
 כו'. לשון הקרא לסימן (משלי יז) וכאן מפרש עניני ליקוי חמה וליקוי לבנה ופרטי השצונותיהם
 איך לדעת מקודם מתי ראוי להיות ליקוי ומתי לא, וכמו שמסיים על זה שמש וירח
 קדרו כו' אספו נגכם. שהוא לשון הפסוק (יואל ד פסוק טו) וכנה ענין ליקוי חמה הוא
 שצעת כמולד אז הירח תחת השמש ממש. וצאה הלבנה תחת השמש ומפסיק אור השמש
 מעליו כאלו דבר עב עובר תחת השמש. ואם כו' מהלך הירח תחת מהלך עגולת השמש
 תמיד אז כו' ליקוי צכל מולד. אך לפי שמהלכה לפעמים ללפון או לדרום וכנ"ל צברמז"ס
 ולא צאה הירח תחת השמש רק צנקודת הפגישה בראש או הזנב וכנ"ל צשם הרמז"ס. א"כ
 לא יתכן ליקוי חמה רק אם צאותו רגע של המולד יכו' השמש וכירח צמקום בראש או
 הזנב שהלבנה תחת השמש ממש שלא מן כלדדים ויכו' ליקוי חמה, וליקוי לבנה הוא רק
 צאמלע כחודש. לפי שהלבנה אינה מאירה רק כשהשמש מאיר עליה. וצאמלע החודש שהלבנה
 ממש נוכח לד כשני של השמש והארץ היא צנתיים אז מפסיק הארץ את אור השמש מן
 הלבנה ונעשה הלבנה חושך עד שתעבור מן המקום הכוא. וגם צזה הוא על דרך כנ"ל
 לפי שלפעמים הלבנה מן כלדדים לא נמלא ליקוי תמיד רק צעת שיכו' השמש וכירח שנוכם
 צאמלע והארץ ג"כ צאמלע וכנ"ל וכיינו כשיכוה אחד מהם בראשו ואי' מהם צזנבו כי מן
 בראש עד הזנב חלי כדור וכן צעת חלי חודש אז צין השמש וכירח חלי כדור ואם השמש
 בראשו אז הירח צזנבו ואז יש ליקוי: וכאן נהן סימן ורמז על הליקוי שהוא כשפגשו השמש
 וכירח כו' היינו שכולם צנקודת הפגישה כנ"ל ויכו' מזה לעת המיועד לזה לפי
 השבון וכנ"ל אז פגוש דוב שכול יכוה הפגישה כזאת צדרך מלילה לדוב שכול שיכו' אחד
 ליקוי וכוא לשון פסוק (משלי יז): אחד בראשו ואחד צזנבו. היינו חלי חודש לליקוי לבנה
 וכנ"ל

שניהם בזנבו. בין מלפניו בין מלאחוריו. בין שניהם מצד אחד. בין שניהם משני צדדין. שמש וירח קדרו. אחד מן המאורות. ואחד מן הכוכבים. אספו נגהם (יואל ד עו):

פרק שני

ראש חודש ושני לו שניהם בראשו או בזנבו. ט"ו וי"ו אחד בראשו ואחד בזנבו. יום המולד לחמה. לילו חצי חודש ללבנה. וצריך לידע התלי באיזה מזל. ומתי חמה נכנס. ולבנה בכמה נולדה. באיזה יום מן התקופה נולדה. ובאיזה יום בשבת. למולד חשוב לכל יום שעה

וכנ"ל ואז אם יהי א' מן השמש או הירח בראשו או בזנבו: או שניהם בראשו או שניהם בזנבו. זכו לליקוי חמה צעת המולד כנ"ל: בין מלפניו בין מלאחוריו. אפי' יהי מעט מלפני בראש ובזנב או מעט לאחר בראש ובזנב אם הוא רק מעט פחות מעשרה מעלות יהי ג"כ ליקוי וכמ"ש לקמן: בין שניהם מזל א' בין שניהם משני לדדון. אפי' אם יהי איזה מכס נוטה ללפון או לדדום אך אם הוא מעט כדלקמן יוכל ג"כ להיות ליקוי: אז שמש ירח קדרו כו'. פי' אז יהי ליקוי. ולשון פסוק (יואל ד פסוק טו) ושמש וירח. פי' שמש או ירח כמו שנמלא בכמה מקומות ו' המחלק כמו מכס אצו ואמו: ומפרש אחד מן המאורות. פי' או השמש או הירח: ואחד מן הכוכבים אספו נגהם. שגם הכוכבים יש ליקויים על דרך כנ"ל וכמו שכתב הגאון מלצ"ס בפירושו בראשית על פסוק יהי מאורות, כי לכל כוכב יש לו מכלך צפ"ע ונקודת הפגישה עם השמש ע"ד הירח כנ"ל:

פרק שני

ד"ח ושני לו. קאי על הקודם צענין הלקויים ומפרש יותר. ראש חדש או שני לו שאז יתכן לפעמים להיות המולד אם יהי שניהם בראשו או בזנבו נקודת הפגישה כנ"ל אז יוכל להיות ליקוי חמה. ואמר ושני לו כי לפעמים יש שינוי בין מולד האמיתי והאמלעי עד י"ד שעות ויתכן לפעמים שיכ"י ציוס שני דר"ח המולד האמיתי: ט"ו וי"ו כו'. חלי החודש אז יוכל להיות ליקוי לבנה כשיכ"י א' בראש וא' בזנבו וכנ"ל: יום המולד לחמה. פי' יום המולד לליקוי חמה כנ"ל: ליל חלי חודש ללבנה. כנ"ל פי' ליל חלי חודש אז יוכל להיות ליקוי לבנה וכנ"ל: ולריך לידע. פי' מי שרולח לחשוב מקודם לדעת מתי יהי ליקוי לריך לדעת אה כדברים: כתלי באיזה מזל. פי' באיזה מזל הוא ראשו ובזנבו ונקודת הפגישה כנ"ל פי' אם כנגד טלה או שור כו' ויתר המזלות: ומתי חמה נכנס. פי' ומתי חמה יהי נכנס באותו מזל ששם נקודת הפגישה כנ"ל (ונקודת הפגישה כנ"ל מצוחר צרמז"ס כי קידוש החודש פרק טז) (ומתי חמה נכנס נמלא צרמז"ס שם פי"ב ופי"ג): ולבנה בכמה נולדה פי' צעת המולד בכמה מעלות היא באותו מזל: באיזה יום מן התקופה נולדה. פי' לדעת מקום כלבנה צמזלות יש עליה לזכ"י צעת המולד הוא לעולם צמקום השמש ומקום השמש ידוע שצעת התקופה של ניסן היא התחלת טלה ותקופת תמוז התחלת סרטן ותקופת חשרי התחלת מאזניים ותקופת טבת התחלת גדי. ומכלך השמש ציוס אחד ידוע. אחד משס"ה ורביע מן ש"ס מעלות אם כן הדע מכמה ימים מן התקופה יהי המולד. הדע לחשוב מקום השמש צעת המולד ושם יהי ג"כ מקום הירח כנ"ל: ובאיזה יום בשבת. כי שלא חטעה צמספר הימים אם תחשוב על החדשים שהם לפעמים מלא ולפעמים חסר ולכן לריך לחשוב לזכ"י ימי השבוע בכמה שבועות ובאיזה יום בשבוע. וכמו שנתשבו השבועות המולדה על יתרון הימים א' י"ב תשלג לחודש ד"ה תתע"ו לשנה וכדומה: ולמולד חשוב לכל יום שעה אחת לפי השבון. פי' אם תרלח לדעת מקום הירח בחלי חודש שאז הוא זמן הליקוי לבנה. ותרלח לחשוב כמה עברה מזמן המולד עד אז. (שצעת המולד היא צמקום השמש כנ"ל) נוחן לזכ"י עליה טובה להקל בהשבון. שאינך לריך לחשוב כל הימים שעברו מהמולד עד חלי חודש רק די לך שתקח מהם לחשוב רק שעה מכל יום פי' מכל י"ב שעות. לרך משל

שעה אחת היותר לפי השבון. כי השעה והחלק הן הן לקות לחמה. ביום התקופה ולבנה וחצי חודש והן הן הקרובים לתלי או בראשו או בזנבו והמתחיל מתחיל ומסיים. וכמה הם

משל מהמולד עד חלי חודש הוא ארבעה עשר יום ושמונה עשר שעות עם כ"ג מינוט תקח רק שעה נגד כל י"ג שעות (כיונו חלק א' מי"ג). שעולה מעל"ע אחד. וחמשה שעות עם חלי שעה ותחשוב מהלך הירח רק על מעל"ע וה' שעות וחלי ותוסיף על מקום שהיתה בזמן המולד ותדע מקום הירח בחלי חודש, ועל זה זו טובה להקל החשבון גם מזמן מולד עד מולד שני או עד חלי חודש שאחר כמה חדשים כ"ז שתרצה לחשוב מן המולד די לך אם תחשוב רק שעה ליום כנ"ל. וטעם הדבר כי כל חודש הולכת הירח ביקף שלם שהם ש"ס מעלות ועוד, תוכל להפיל מן החשבון את ש"ס מעלות ולחשוב ויק הנשאר ויעלך לפי חשבון הנ"ל. וכן לענין חלי חודש לזמן הליקוי, הנה מקום הראש או מקום הזנב לא נ"מ בענין הליקוי שכך לי אם בשמש והייתה בהתחלת הראש, או בהתחלת הזנב, ואף אם נטעה ממקום הראש למקום הזנב אין חסרון לענין הליקויים רק שלא נטעה במספר המעלות, ומן הראש עד הזנב הוא לעולם חלי גלגל שהוא ק"פ מעלות, לכן אם תוסיף על מקום הירח ק"פ מעלות, או תגרע ק"פ מעלות לא נ"מ כלל כי אין חסרון הדבר רק שיתחלף ממקום הראש למקום הזנב לכן כשתחשוב מן המולד עד חלי חודש תוכל להפיל חלי בהקפה שהוא ק"פ מעלות רק תחשוב הנשאר מה שהלצנה הולכת יותר מחלי בהקפה וע"פ כל הנ"ל החשבון מדוקדק. וכלל הנ"ל מוצן. ועי' רמז"ס פ"ג מה' ק"ה במהלך השמש וצפ"ד מהלך הירח ע"ש ולכן כלל הנ"ל גם על כמה חדשים אם אך תחשוב רק מהמולד או מחלי חודש עד מולד או עד חלי חודש וכנ"ל. וזהו שאמר למטה וללצנה וחלי חודש. פ"י זה בכלל רק להכליל הירח ועל חלי חודש וכנ"ל. ולפי הנ"ל נזה שאמר ליום פ"י י"ג שעות. ונוכל לפרש ג"כ בשעה שכזכיר כאן הכוונה על שעה גדולה שכזכיר לקמן פ"ה שמצוהר שם שחושב שעה צורך המעל"ע היונו חלק א' מי"ג מן המעל"ע שהוא שני שעות שלנו. וכן יש לומר כן אשר יום פירושו מעל"ע ושעה פירושו ג"כ שעה של מעל"ע כיונו חלק י"ג מן מעל"ע שהוא שני שעות שלנו וזכר ג"כ החשבון מכוון: כי בשעה והחלק הן הליקות לחמה. פ"י משך זמן הליקוי חמה מתחלתה עד סופה היונו משע' שמתחלי הירח להכנס תחת השמש ומתחלת הליקוי עד שעה שעוברת כולה תחת השמש ונלקת כל השמש הוא שיעור שעה. וחליו חושב הזמן מה שאח"כ מתחלת הירח ללאת עד גמר לאתה. ואם נפרש שעה היונו שעה גדולה ויהי' כאן פירושו ג"כ שני שעות שלנו יש לומר שחושב הכניסה וגם הליאה סכ"כ כל משך הליקוי שעה גדולה שהוא שני שעות שלנו וטעם לשיעור הנ"ל לפי ששטח השמש הוא בגלגל חלי מעלה בקירוב (עי' מ"ש לקמן על צ"י א"ך לחמה) וידוע שהלצנה מתרחקת מהשמש חלי מעלה צע"שלו ע' מהלך השמש צע"ש צרמז"ס צפ"ג מה' ק"ה ומהלך הירח צע"ש צפ"ד וחגרע זה מזה ותמלא כן. ולכן במשך שעה עוברת הירח תחת השמש מן תחת התחלת השמש עד תחת כולה. ומ"ש כי בשעה שהוא נתינת טעם. כיונו ששני בדברים טעם אחד להם כי מ"ש למעלה לחשוב שעה ליום הוא כי באמת מלד הירח לצד היתה הולכת ממולד למולד רק ביקף א' ותו לא בחלי החודש חלי ביקף ולא כי' הולך ממולד למולד רק בהקפה אחת שאין לריך לחשוב כנ"ל. ורק מה שהולכת הירח יותר בחודש הוא לפי שגם בשמש הולך ולא תוכל לצוה הירח שנית תחת השמש שיהי' המולד עד שתלך עוד הירח כשיעור מהלך השמש שעברה בכל ימי החודש ואז תצוה תחתיה. וזה הכלל כי בשעה אחת מתקרבת הירח א' השמש כשיעור מהלך השמש ציוס בקירוב שהוא צורך מעלה במעל"ע ולכן החשבון הנ"ל מכוון שאם תחשוב שעה ליום כיונו שני שעות שלנו למעל"ע לא תלטרך לחשוב עוד מטעם הנ"ל: שצטעב גדולה שהוא שני שעות שלנו מתרחקת הירח מן השמש מעלה בקירוב או מתקרבת כשהיא קודם המולד נגד מה שהולכת השמש ציוס א' מעלה בקירוב והוא טעם א' עם שיעור הליקוי לשעה וכנ"ל: וכן כן הקרובים לחלי או

שבילי ברייתא דשמואל הקטן פרק ב המאורות

הם קרובים ב"י א"ך חיל לחמה ב"י א"ך ללבנה. וכמה מתחיל או מסיים התלי באותו מזל ב' ר"ג סד"ל רה"ט לחמה א"ם לה"ט ללבנה. וכמה שיעור הליקות מתחיל או מסיים

בראשו או בזנבו. פ"י אם מקום השמש וכירח כנ"ל הם קרובים לתלי או בראשו או בזנבו שהוא ג"כ מקום הראש או הזנב של נקודת הפגישה שבמז"ס פט"ז. אז יוכל להיות הליקות כנ"ל. ומהלך התלי הוא שוב עם מהלך נקודת הפגישה כנ"ל (ואולי ע"י כח המושך כמ"ש לקמן הם הולכים יחד) : וכמתחיל מתחיל ומסיים. פ"י הן אם קרובים לראש מעט אחר התחלת הראש שזה נקרא מתחיל. או שקרובים להתלי כמה שהם צפויים הזנב שהוא קודם התחלת הראש וסמך לו וכנ"ל : וכמה יב"י קרובים. השמש וכירח כמה יב"י קרובים ברוחב ויב"י ליקוי : ב"י א"ך חיל לחמה. חיל פ"י חלק ממעלה. אם הם לא פחות מן ל"ג חלקים רוחב או לפעמים מן כ"א חלקים. ב"י א"ך. הם כ"א עם י"ב. היינו ל"ג סה"כ. ולפעמים כ"א לצד לכן חלקם לשנים ב"י א"ך. פ"י לפעמים שניהם ב"י א"ך פ"י ל"ג. ולפעמים רק א"ך פ"י כ"א. וכן הוא החשבון. כי אם רחוקים ברוחב כשיעור רוחב השמש. אז אין שם ליקוי שבוזרת כירח רק מלדו של השמש ולא תחתי. וכתבו התוכנים שהשמש קרובה היא רחבה ל"ג חלקים וכו' מכיון מאוד כנ"ל. א"ך לפעמים כשהיא רחוקה מן הארץ אז השמש רחבה בגלגל רק צטח כ"ט חלקים ולפעמים יש ג"כ שינוי מראה ירח (ע"י רמז"ס פ"י"ז מה"ק"כ כלכה ו') ולפעמים השמש נמוכה לדרום ועוד סיבות אשר אם יב"י רחוקים ברוחב יותר מכ"א אז כ"ג לא יב"י ליקוי : ב"י א"ך ללבנה. פ"י גם לליקוי לצנב הוא שיעור כנ"ל : וכמה מתחיל או מסיים התלי באותו מזל. שיעור מהלך הראש כנ"ל שבו תלוי השבונות הליקות שהוא אינו תמיד במקום אחד כנ"ל מצוהר הוא ברמז"ס פט"ז שם. וכן מזכיר כאן שיעור מהלכו בזמנים ידועים. שאם תדע מקומו בזמן אחד נוכל לחשוב ממנו תמיד לפי מספר כימים שכן אז והלאה לפי שיעור מהלכו שמצאנו. וברמז"ס שם סימני האותיות הם על המעלות וחלקים. ונראה שכן הוא כאן. ומזכיר השבונות של החמה היינו משך שנת החמה שס"ב יום ורציע. וגם משך שלשה שנת החמה ומשך עשרה שנת החמה וזהו שאמר ב"י ל"ג. פ"י כי מעלות ל"ג חלקים הוא לשנת החמה אחת : סד"ל ל"ל סא"ל. פ"י ס"א מעלות עם למד חלקים וכו' לשלשה שנים : רכ"ט. פ"י ר"ה מעלות ט' חלקים וכו' לעשרה שנים (ולפעמים במספר מרובה מתמעט קלת מחמת השבונות החלאים שנתש"י במספר מועט לשלמי) : לחמה. פ"י כ"ז לשנת החמה : א"ם. פ"י מעלה א' עם מ' חלקים פ"י זהו לזמן חודש לצנב אחת : לה"ט. ל"ל לג"ט. פ"י ל"ג מעלות עם ט' חלקים פ"י לעשרים חדשי לצנב : ללבנה. פ"י לחדשי לצנב : וכל כנ"ל הוא בקירוב למה שכתוב ברמז"ס פט"ז מה"קידוש החודש שם ע"ש (וגם צ"ח אינו מדקדק על דבר מועט ותכן שפורח לא דקדק או אולי גם קלת ט"ס) (אולי משתנה מעט במשך הזמן) : וכמה שיעור הליקות מתחיל או מסיים. פ"י כמה יב"י בקרוב בגלגל מקום השמש וכירח ממקום הראש והזנב מתחיל או מסיים פ"י לפנוי או לאחריו כמו שפירשנו למעלה כמה יב"י במרחק בגלגל ממזרח למערב שיעור זה יב"י אז ליקוי : שנות נשחות. כתב בספר יסוד עולם מאמר שלישי פרק שבעה עשר שאם יב"י מרכז כירח רחוק ממקום הראש או הזנב פחות י"א מעלות אז יב"י ליקוי בכל אופן. וכאן חושב מתחלת כדור כירח ולכן עולה עשרה מעלות ומשער כאן שיעור לפי השבון כל הגלגל וכהיקף כולו שהוא ש"ס מעלות. ואמר שנות נשחות. פ"י שנות מש"ס הוא ששים מעלות ועוד שנות ממנו הוא עשרה מעלות הוא שיעור במרחק שבזה יב"י ליקוי : שליש משליש. ונתן עוד סימן לשיעור זה על משך זמן התקופה שליש משליש. פ"י מהתקופה להתקופה. הוא רביעית השנה השנים מעלות כידוע. רביעית זמן ש"ס. וע"ז אמר שליש ממנו הוא שלשים. שליש משלשים הוא עשרה (ונתן סימן להתקופה לפי שכתב למעלה שששונות מקום

השמש

מסיים שתות משחות שלישי משלישי. שלישיים מפליג במזל והבאתי (את) השמש בצהרים והחשכתי

השמש הוא על פי התקופה כנ"ל): שלישיים מפליג במזל. פי' כשיש שני שלישים שהוא יותר מכנ"ל. אז נחשב שהוא רחוק במזל. פי' ולא יכוי ליקוי. מפליג פי' שמתרחק כלשון הגמי צחיגה (דף כ ע"ב) אעפ"י שהפליג מכן יותר ממיל. פי' ששליש אז הוא ודאי ליקוי. שני שלישים צודדי לא כוב ליקוי. ומן שלישי עד שני שלישים תלוי צחצחות לפי שיש עוד שינויים בין מכלך האמיתי ובין מכלך האמלעי ועוד דברים: וכבאתי כו'. עד כאן פי' כללי הליקויים ומציא ע"ז המקרא (עמוס ח פסוק ט) לסי'. וכבאתי את השמש בלכרים וכחשכתי לארץ לסימן על ליקוי החמה: מצוה מכל הנ"ל שדרך השבון הליקויים הוא באופן זה. ליקוי חמה אינו רק צרע המולד. ובאזה מולד שתרלכ לדעת אם יכוי אז ליקוי או לא. תחשוב את מקום השמש בגלגל המזלות צרע המולד. אם שניהם הזדמנו במקום א' היינו מקום השמש עם מקום הראש או הזנב. יכוי ליקוי. ואם רחוקים כמה ע"ד הנ"ל לא יכוי ליקוי. וכן בליקוי לבנה אינה רק צרע הלי החודש היינו ארבעה עשר יום ושמונה עשר שעות עם כ"ב מינוט אחר המולד (שהוא מחלה כ"ט י"ב תשל"ג חלקים) תחשוב אז מקום השמש או את מקום הירח ומקום הראש או הזנב אם שניהם הזדמנו במקום אחד הוי ליקוי ואם לא לא, וע"ד הנ"ל. מכראש עד הזנב הוא כחצי גלגל ק"פ מעלות. אם תדע מקום הראש תדע ממילא מקום הזנב. שהוא ק"פ מעלות אחריו כנ"ל: לדעת מקום השמש תדע את יום התקופה. ותקופת ניסן הוא בכתחלת בגלגל המזלות (כתחלת טלה). ותקופת תשרי תשעים מעלות ותקופת חשבי ק"פ מעלות. ותקופת טבת שני מאות ושבעים מעלות. ותחשוב כמה ימים ושעות מרגע התקופה עד רגע המולד שתרלכ לדעת. ותוסיף לפי השבון מכלך השמש ביום ולפי מספר הימים על מקום התקופה כנ"ל ולפי מכלך השמש שצדמז"ס פי"ב ותדע מקום השמש בעת המולד: מכלך השמש ליום תדע לפי השבון תשעים מכלך לכל תקופה שיהא ל"ה יום ושבע שעות ומחלה עולה מכלך השמש ליום כ"ט חלקים ושמונה שניות ומצוה יותר צפרטות צדמז"ס צפרק יב מה' קידוש החודש: זמן התקופה לענין זה הוא התקופה האמלעית שצדמז"ס פי"ב שס. שהוא בעת תקופת תשרי שנת תר"ס מוקדם להתקופות שבלוחות חמשה עשר ימים ותשע שעות בערך. ואח"כ בכל שנה יוקדם עוד אחד עשר מינוט לשנה. פי' מ"ש לקמן בסוף פרק ג' על מ"ש שס השבון ישן ע"ש: זמן המולד שלנו הוא על זמן של אופק א"י. ולדיך להקדים צחצחות על מקומות שבהם יותר למערב צכדי ארבעה מינוט לכל מעלה: ולידע מקום הראש או הזנב. הזכר למעלה ומצוה צפרטות צאר היטב צדמז"ס פי' טז מה' ק"ה ובאשר מזמן העיקר של צדמז"ס שס עברו שנים רבות ע"כ אכתוב לך עת עיקר צנת תר"ס התחלת ליל ד' שהיא ליל א' דר"ח חשון שהוא ער"ח חשון ששה שעות אחר חלות היום. אור ליום ד' א' דר"ח חשון כנ"ל. ובאופק ווילנא צקירוב. ואז עולה מקום הראש לפי השבון קמ"ב מעלות. עם ל"ב חלקים ועם ל"ז שניות. ומאז תחשוב על יתר הימים לפי דרך צדמז"ס שס: ובענין המולדות יש לפעמים שינוי בין האמלעי והאמיתי תמלאנו צדמז"ס פי"ד ופ"ו ופי"ב ופי"ג. ואם לא תוכל להרבות צחצחות תוסיף או תגרע השינוי שיוכל להיות לפעמים ע"י שינוי המולדות הנ"ל עד ארבעה עשר שעות ומספק תגרע או תוסיף שבעה מעלות שכן עולה מרחק הירח מן השמש בארבעה עשר שעות צקירוב: מצוה מכל הנ"ל כי הנ"ל חשבו ג"כ צחצחות הליקויים בכלליהם וצפרטיהם ע"פ דרכי החוכמים לדעת מראש מתי יכוי ושבהם ע"פ טבעו של עולם. ומה שאמרו צגמי דסוכה (דף כט) צשביל ארבעה דברים החמה לוקה בוי פשיט שהכוונה אם יקרה ליקוי צעת שטל פי' חשבון א"ל להיות ואז נדע שהוא לאות. ויש לומר שלכן ג"כ שנו צברייתא כללי הצחצחות הליקויים בכל פרטיהם למען כשיקרה ליקוי ידעו לחשוב אם הוא ע"פ טבעו של העולם או

שבילי ברייתא דשמואל הקטן פרק ב המאורות

והחשכתי לארץ (עמוס ה ט) נקראו שניהם למקום אחד בשני משיחי החבל נפתרין ונפתלין בחבל

אינו ראוי להיות ליקוי אז רק הוא לאות מן השמים. עוד יש לומר דליקוי לאות הוא רק אם יבוי ג"פ זה אחר זה. חושך ואור. חושך ואור. חושך ואור. וכמפורש בזוהר ויקרא טו א ע"ש היטב וע"ד שאמרו צהולין (לה ע"ב) יש סימן כו' והוא דלתחזק תלתא זימני כו' ע"ש וזה לא יתכן ע"פ טבע שבין ליקוי לליקוי דוגמתו ל"ל כמה חדשים. ועוד י"ל כמו שסופר בספרים שבי' חושך כמה שעות שזה אינו ע"פ טבע וכמ"ש למעלה רק לאות מן השמים. או ע"ד שכתב בספר כוכבא דשביט צענין השמש שצננת 585 ב' ארבעה עשר יום אור השמש ככה מאוד. וצננת 626 נראה יותר מן מחלית השמש שחור מאד זמן רב. וכתב הרמב"ן צפ"י התורה פי' תזריע שלכן אינו נוכח נגעי צגדים צגגדים לצועים כי אולי כלצב הוליא הכיעור ההוא במקום ההוא צטבעו ולא אלצב אלהים הוא ע"ש צאורך ועד"ז י"ל שהם בליקויים כנ"ל דווקא צאופן שאין לחלות צטבע כנ"ל. וכגאון ר' יהונתן ז"ל בספרו יערות דצב חלק שני דרשב עשירית צד"ה אלל ידוע מ"ש חז"ל כו' כ' שם ג"כ חז"ל שם. אלל ידוע מ"ש חז"ל צשביל ארבעה דברים המאורות לוקים ואין הכוונה כמו שחשבו רבים שהוא קדרות שמשו וירח כו' כי זה צא צאמת לפי חשבון ואינו צאמת ליקוי המאורות כי אם יעשה אדם מחילת לפני הבר שלא יצביק אורו וכי זה ליקוי לנר הרי הבר דולק כדרכו רק המניעה מן המקבל שמסך מצדיל צינותו וכן הדבר בליקוי המה כו' רק הירח כו' מפסיק צמאורות ההמה שלא אפשר ליושבי הארץ ליכנות מאורם ואין זה ליקוי מאורות אלל ליקוי המאורות האמיתו הוא שיש צמאורות ההם העדר אור. ומיעוט כח פעולתו וכמו שמלינו לפעמים כתמים שחורות וכדומה צשמש וירח ואותו מקום הוא נעדר וזה אינו חלוי צחשבון וסיבה וטעם לדעת איך ואימתו יבוי רק אלצב חלקים הוא לפרקים וזה ליקוי המאורות שדברו צו חז"ל עכ"ל ע"ש צאריכות (וכוונתו על כתמים גדולים ולא הנקודות שנתכוו ע"י כוכבי לכת נוגה וכוכב שצאים תחת השמש שאינם נראים רק כמו נקודות) וכן הוא ל' הגמ' (סוכה כט) פניו דומים לשק וכו'. וידוע שליקוי שט"פ חשבון אין השמש נראה כלל מקום בליקוי וכנ"ל. והנה בליקויים שהם לאות אין מלוי כלל צזמן שמתנובג ד' צהסתר פנים וכתוב ואנכי הסתר אסתיר פני (פ' וילך). וכמ"ש צאורך הרמב"ן צפ' תזריע ע"פ וכצגד כו' צענין נגעי צגדים ע"ש צאורך וזכו גם כן צכלל אותותינו לא ראינו כו' (תהלים עד) ע"ש צרמב"ן שם צאריכות: נקראו שניהם למקום א'. פי' כשמזדמן שכלצבה וכשמש הם זה תחת זה שכשנציט אל גלגל המזלות יבוי זה תחת זה נגד מקום א' צגלגל המזלות. (נקראו ל' מקרה כיינו כשמזדמן) וזכו צעת המולד: צשני משיחי החבל. ל"ל כשני משיחי החבל. פי' כי כמה דברים יש צמבלך הירח מה שחוכנים האחרונים יפרשו אותם ע"פ מה שנתן ד' ית"ש צחוקי הטבע שדבר הגדול מושך אליו את הקטן ממנו. והלצבה יש לה שני מושכים הארץ מושך אותה שהיא גדולה מן הצבה. והשמש מושך אותה ג"כ וזכו כחבל שמשני קלותיה שנים מושכים אותה זה לכאן וזה לכאן וז"ש כשני משיחי החבל נפתרין ונפתלין צחבל. צעת המולד לא נראית הצבה (כחילו לא ידענו מקומה) וכולכת אח"כ ומתגלה מעט מעט עד חלי החודש הוא מתגלה כולה. וזה נקרא נפתר כחלום שלא נודע מהו ונפתר כחלום אח"כ ומתגלה ונודע: וצעת המולד הצבה תחת הירח וכולכת ומתרחקת ממנה למערב של השמש עד שצחלי החודש היא רחוקה ממנה כל חלי הגלגל שהוא ק"פ מעלות. ואז הלכה כל חלי הגלגל ואח"כ היא הולכת חלי גלגל כשני וכולכת ומתקרבת להשמש. אלל לא צלד שנתרחקה ממנו שהוא לצד מערב רק דרך עקש דרך חלי הגלגל כשני הוא מעבר השני כיינו שמתקרבת להשמש מלד מזרחה של השמש. וקירוב שאינו דרך ישר נקרא נפתל. כמ"ש (פ' וילא) נפתולי חלקים נפתלת פי' רש"י מנחם פירשו

חיבורים

בחבל עד שהחמה מהלך כ"ט ועשרין לבנה הולך ובא י"ב תשעה ועשרים ועשרין. נפתר בצאחו ונפרזל בכניסתו. נפתר מלא ובא. נפתל חסר והולך. נפתר מאה ושמונים ונפתר מאה ושמונים. סוף פתירה שלם. סוף פתילה נשלם. וכן עם התלי זה בראשו וזה בזנבו כחוט דרשני ויכרת ה' מישראל ראש וזנב (ישעי' ט יג). שניהם בראשו זה בזנבו כחוט המשולש

חיבורים מאת המקום ע"ד (פ' חוקת) למיד פתול כו' ואני מפרשו ל' עקש ופתלתול. עכ"ל רש"י. ועוד מלינו פתול תכלת (פ' שלח). וכתוב אין צכס נפתל ועקש (במשלי חח) ושני הפירושים לדקו יחדו כאן וחיבור וכתקרבנות דרך עקלתון קורא כאן נפתל היינו אחר חלי חודש שהלצנה הולכת ומתקרבת להשמש מלד השני מלד מזרח כנ"ל. וז"ש נפתרים חלי חודש כראשון. ונפתלים חלי חודש השני: צהבל. ל"ל כחבל וכנ"ל: עד שהחמה כו'. ע"י רמז"ס פרק י"ג מהי קידוש החודש מכלך השמש לכל יום. וצפ"ד מכלך הירח בכל יום. והלצנה ממכרת יותר. וכאן מדובר צשיעור חודש היא כ"ט יום עם י"ג שעות בקירוב. (כי החודש של לצנה היא כט יום י"ג שעות מ"ד מינוט וחלק א') ולפי חשבון הרמז"ס שם הוא מכלך השמש אז כט מעלות עם שצעה חלקים. ומכלך הירח אז כל כגלגל. עם כ"ט מעלות עם חמשה עשר חלקים. וז"ש כאן בקירוב. עד שהחמה מכלך כ"ט ועשרים. ל"ל כ"ט ועשרה: לצנה הולך וצא שנים עשר. פי' כל הביקף כולו שהוא כל הי"ג מזלות: תשעה ועשרין. מעלות: ועשרין. חלקים וכנ"ל והוא מכוון בקירוב גדול: נפתר צלחתו. פי' כשיוצא כלצנה ממקום השמש הוא נפתר צחלי חודש כראשון כמו שפירשנו: ונפתל צכניסתו. פי' צחלי חודש השני שמתחיל לחזור ולכנס ולכתקרב למקום השמש וכמו שפירשנו: שצעה שהולכי ומתגלה נקרא יליאה כמ"ש (פי' וירא) השמש ילא על הארץ וכשהולכי ומתכסה נקרא כניסה כמ"ש כי צא השמש (פ' וילא): נפתר מלא וצא. שצחלי חודש כראשון שנקראו נפתר כנ"ל כלצנה הולכת ומהמלח יותר ויותר: נפתל חסר וכולך. שצחלי חודש השני שנקרא נפתל כנ"ל הוא הולך וחסר כנ"ל (ויתכן שהחסרון נקרא נפתל לפי שהוא קלקול וחסרון ונפתל הוא דבר מקולקל): נפתר מאה ושמונים. שכל כגלגל כולו ש"ס חלקים ומחליתו ק"פ. וכולך ומתגלה עד שטובר ק"פ מעלות וזכו נפתר ק"פ. היינו עד שמתרחקת מן השמש ק"פ מעלות ואז היא צתכלית גדלה וצריחוקה מן השמש: נפתל צמאה ושמונים היינו צחלי גלגל השני שהוא ג"כ ק"פ מעלות כנ"ל הוא נפתל כנ"ל: סוף פתירה שלם. פי' כשנגמרה להתגלות חלי חודש. כלצנה שלמה כולה: סוף פתירה נשלם. ל"ל סוף פתילה נעלם פי' כשנגמרה להתכסות שהוא סוף חלי חודש השני ג"כ שהוא סוף החודש אז כלצנה נעלמה ואינה נראית כלל צעת המולד: וכן עם התלי. כמו שנתבאר למעלה שצחלי הוא כנגד נקודת הפגישה של השמש והירח. ואם השנוש או הירח הם צמקום נקודת הפגישה שהוא מקום התלי ראשו או זנבו. אז השמש או הירח הם צמקום א' עם התלי ולפעמים הם רחוקים מן התלי והוא כדרך כלצנה עם השמש פעמים היא צמקום השמש והולכת ומתרחקת ואח"כ הולכת ומתקרבת עד צואה שנית אל המקום השמש וכן הוא השמש והירח עם התלי כנ"ל: זה בראשו וזה בזנבו. פי' אם השמש צראשו והירח צזנבו. אז התלי הוא צמקום א' עם א' מהם והם רק שני דברים מחוברים וקורא לזה לסימן חוט השני (פי' לשון שנים). וגם כי אז כלצנה נגד השמש ממש כגלגל ונוכל לזייר איך אפשר למשוך חוט ישר מזה לזה. וזהו ג"כ כחוט השני. ומציא ע"ז לסימן ויכרת כו' (ישעיה ט יג) עמ"ש למעלה שיש ראש צפ"ע וזנב צפ"ע: שניהם צראשו או צזנבו. פי' אם השמש והירח שניהם צראשו של התלי או צזנבו אז שלשהם צמקום אחד: כחוט המשולש. שלשה דברים כנ"ל יחדיו אז כוב ליקוי צוודאי וכנ"ל ונותן ע"ז לסימן אהב כי קרא ד' לשלשת המלכים האלה לי כפסוק (במלכים ב ג פסוק יוד). ואז שניהם אינם נראים. השמש לקוי. והירח אינו נראה

שנילי ברייתא דשמואל הקטן פרק ב המאורות

המשולש אהה כי קרא ה' לשלשת המלכים האלה (מ"ג נ"י) נפתרים ונפתלים בקושי כסאו ויתחזקו. נכנסים כאחד החוזר קדל. ונכנסה חמה ולבנה בחיל א' וחפרה הלבנה (ישעיה כד כג) ואור החמה יהיה שבעתים (שם ל כו). מרחיק שבעה חיל מלפניו או מלאחוריו נראו מציץ על המצנפת. חמשה עשר מכאן או ט"ז מכאן כרביד על הצואר שלשים מפה ומפה. שות

צעת המולד שצעת ששניהם במקום א' הוא עת המולד: נפתרים ונפתלין בקושי. מהלך הראש וכונן כנ"ל שהוא נכתקרב או להתרחק כנ"ל הוא הולך במתינות גדול צורך מהלך השמש וכירח וכמ"ש למעלה שצמחלך שנה שס"ה ימים ורציע שהלבנה הולכת אז י"ג פעמים הגלגל והשמש ג"כ כל הש"ס מעלות. ומהלך הראש כנ"ל הולך רק צורך מעשרים מעלות וכמזואר צמח"ס פט"ז. וז"ש בקושי פי' במתינות: כסאו ויתחזקו. ל"ל נסעו ויתחזקו. שמהלך הראש של חילי ומקום הפגישה של השמש וכירח שם הולכים זה כנגד זה. ואינם מתפרדים אע"ג שהמה שני דברים. והגלגל עלמו מתנוודד ומ"מ השמש וכירח הולכים לפי הגלגל וז"ש אע"ג שנסעו מ"מ ויתחזקו. ולא משחנה מאומה מסדר מהלכם: נכנסים כאחד החוזר קדל. פי' שמהלך הראש כנ"ל הוא הולך אחורנית. וכמ"ש הרמב"ם פט"ז מהלכות קידוש החודש הלכה א' וז"ל ומהלך שוב יש לזה הראש כו' והוא הולך במזלות אחורנית מטלה לדגים ומדגים לטלה וכן הוא סו"ב תמיד. עכ"ל הרמב"ם. פי' שכל לבא השמים כולם הולכים ממערב למזרח כסדר המזלות טלה שור תאומים כו' (ורק כללית הגלגל היומי ממזרח למערב) וזה הולך תחת המזלות אחורנית משור לטלה כו'. ואחורנית נקרא כלשון תרגום מחזרי קדל פסוק ונתתי את אויבך לפניך עורף תרגומו קדמך מחזרי קדל (פי' משפטים כג כז). וצפי' ויחי ידיך בעורף אויבך תרגומו יבא מחזירין קדל קדמך פי' אחורנית וז"ש כאן על מהלך הראש כנ"ל נכנסים כא' החוזר קדל: ונכנסה חמה כו'. ל"ל נכנסה. והיא התחלת ענין. ומתחיל לפרש איך לפי מה שמתרחקת הירח מן השמש כן מתחלת להתרחות ומתגדלת יותר. ומציא על כל דבר ל' קרא לסיומן. וכל הגלגל הוא ש"ס מעלות. ועד ק"פ מעלות שהוא חילי הגלגל היא צתכלית גדולה: נכנסה חמה ולבנה בחיל א'. פי' שהיא תחת השמש צמטלה אחת אז הוא המולד והלבנה אינה נראית כלל. ואז וחפרה הלבנה (ישעיה כד פסוק כג): ואור החמה כו' (שם ל) פי' והחמה מאירה (כשאין שם ליקוי): מרחיק שבעה חיל מלפניו או מלאחוריו. פי' כשמרחקת הלבנה החדשה מן השמש שבעה מעלות. וכן הישנה קודם המולד כשהיא שבעה מעלות מן השמש וזהו מלפניו על הישנה ומלאחוריו על החדשה. אז נראית בקוטן מעט: נראה כמליץ על המלנפת. נראת בקוטן רק כנקודה כמליץ. ונראה לפרש דס"ל שהלבנה מוקפת אויר עב כמו שהארץ מוקפת. וכמ"ש הרמב"ם פי' משנה ראשונה דברכות שצעת שאור השמש עוד לא הביעה לבאיר על גוף הארץ היא מאירה ויש אור בעולם ע"י שמגעת אורה על הקיטורים שמסבבים את הארץ וזהו אור עמוד השחר. וכן הלבנה אז אחר שבעה מעלות לצד אז השמש מאירה רק על אויר דק הסובב את הלבנה וקורא לה ע"ד מליצה מלנפת וזהו כמליץ על המלנפת ועוד לפי שצעת המולד אור השמש על הלבנה מלד עליון ולכן אינה נראית כלל ומתחיל להתרחות ג"כ מתחלה על גובהה וזהו ג"כ נכלל צמ"ש כמליץ על המלנפת. ולפי מה שכתבנו למעלה שצמ"ס מתרחקת הירח מן השמש צורך חילי מעלה א"כ שבעה מעלות הם י"ד שעות צורך אחר מולד האמיתי. ולשיטת הרמב"ם (ט' יז מה' ק"ה) אינה נראית אז לענין דין עדות לפי שאינה רק מליץ וקטן ואור מועט שאין להעיד עליו וע"י מ"ש בספר אמונת חכמים פ"ה: המשכה עשר מכאן או ט"ז מכאן. ל"ל או ט"ז מכאן. פי' מלפניו, או מלאחוריו. היינו מן הישנה או החדשה אם רחוקה מהשמש ט"ז מעלות: כרביד על הלואה. אז נראת כמו חילי עיגול ודק. וצבובה כנ"ל שהוא כרביד על הלואה. ומעט

ברייחא דשמואל הקטן פרק ב

הטאורות

שחות מן השלשים (הכי) [בדה"א יא הנו] נכבד (סס כג כג.) מדה' כצורה על גבי טבלא.
ששים שלישי ואל השלשה לא בא (סס). שבעים וחמשה. ולו שם בשלשה (סס כג כג.) תשעים
חצי. מאה וה' מן השלשה הכי נכבד (סס כג יט.) ק"ך שלשים קליה מן השלשה בשנים
(דזכי) נכבד (דה"א יא כה). מאה ושלשים לאורו הלך חשך (איוז כט ג ע"ג) עד עלור

השחר

ומטע יורד מן כמלין על המלגפת כנ"ל. (וכו' צערך שלשים שעה אחר המולד) : שלשים
מפכה ומפכה. אם רחוקים שלשים מעלות מן השמש מלפניו או מלאחריו הישנה או החדשה
כנ"ל : שהות. פ"י אז נראת שחות כלבנה כי כשמרחקת כל הק"פ מעלות אז היא
צתכלית שלימותה. ושלשים מעלות הוא שחות מן ק"פ ולכן נראת אז שחות גדלה : מן
השלשים כנו נכבד. כנ"ל לשון פסוק (דברי הימים א יא כה לסיומן). פ"י כשמרחקת
שלשים מעלות יש לה אור נכון : מה' ל"ל מ"ב. פ"י כשרחוקה מ"ב מעלות : כלורה על
גבי טבלא. פ"י שהוא רביעית רוחב מן כל העיגול ומסתמא כן הו' דרכם ללייר על הטבלא
ארכה קולה ורחבה רביעית : ששים. כשהיא רחוקה ששים מעלות : שלוש. אז היא שלשים
גודלה כי ששים הוא שלוש מן ק"פ שהוא שיעור כולה כנ"ל : ואל השלשה לא בא. (דברי
הימים סס) כי כל מזל הוא שלשים מעלות וששים הם שני מזלות מרחק צין השמש והירח
ואל השלשה אל שיעור מרחק שלשה מזלות עוד לא בא (פ"י שלא נכנס עוד למרחק שיעור
מזל שלישי) : שצעים וחמשה. אם רחוקה מהשמש ע"ב מעלות : ולו שם בשלשה. (דברי
הימים א יב פסוק כ"ד). פ"י שנרחק כשיעור שני מזלות ומחלה של השלישי ונאמר עליו
שלו חלק במזל שלישי ולו שם בשלשה לסיומן : תשעים. אם רחוקה תשעים מעלות : חלי.
פ"י אז היא צמחית גדלה של כל הירח. שהוא חלי מן ק"פ כנ"ל : מאה וכו'. אם רחוקה
מאה וחמשה מעלות : מן השלשה הכי נכבד, (דברי הימים סס כג יט) שהוא מרחק שלשה
מזלות ועוד חלי יותר א"כ מן השלשה הוא יותר כנ"ל וכתב זה לסיומן : ק"כ. אם רחוקה
ק"כ מעלות : שלשים. ל"ל שלשים. פ"י הוא שני שלישים של כל גדלה. כי שלוש מן ק"פ ששים.
וק"כ הם שני שלישיים : קל"ה. אם רחוקה קל"ה מעלות : מן השלשה צשנים נכבד. כנ"ל
ותיבת ככי מיותר. (וכו' דברי הימים א יא כה). שהם ארבעה וחלי מזלות. וצאחד וחלי
הוא יותר מן השלשה. כי מקודם הזכיר על ק"כ שהוא נכבד יותר משלשה מזלות וכאן
הזכיר עוד שהוא נכבד צשנים יותר משלשה : מאה וג'. ל"ל מאה וכו'. פ"י כשרחוקה מאה
וששים מעלות. או של"ל מאה וכו'. פ"י שרחוקה מאה וששים מעלות : לאורו הלך השך.
ל' הכתוב (איוז כט ג) וצכתוב אלך ושינה שלא לומר על עלמו : עד עלות השחר. פ"י אז
הירח זורחת צלילה וצשציל אורכ הלך החושך מן העולם או שצני אדם הולכים לאורה גם
צחושך (ע"ש פירש"י : עד עמוד השחר ואחר ע"ב היא שוקעת. וכנה צמחך היומי השמש
מסצנת כל הכיקף שהוא ש"ס מעלות ממזרח למערב צמשך מעל"ע כ"ד שעות. עולה לכל
שעה ט"ו מעלות. ולכל מעלה ד' מינוט. ואם הירח רחוקה מן השמש ק"ס מעלות. היא
שוקעת אחר השמש (לפי חשבון ד' מינוט למעלה) עשרה שעות עם ארבעים מינוט שהוא
שעה ועשרים מינוט קודם הן החמה. כי הכל משוער צימים הצינונים תקופת ניסן ותשרי
(כמ"ש בגר"א ז"ל ס"י רס"א ס"ק יב צאו"ח) שאז משקיעה עד הזריחה י"ב שעות ולפי
הגירסא קס"ג מעלות הוא שעה עם שמונה מינוט קודם הן החמה ועיין (פסחים לד
ע"א) דעמוד השער הוא ד' מילין קודם הן ופ"י בגר"א ז"ל צס"י רס"א שהוא שעה ומחלה
אך הרמז"ס צפ"י המשנה ראשונה דצרכות כתב שהוא שעה וחומש קודם הן ובגר"א ז"ל
צס"י תנ"ח סק"כ פ"י את הסוג"י דפסחים שם להרמז"ס שם ע"ש וכ"כ צשנות חלי' ריש
צרכות. א"כ הנוסח מאה וכו' מכוון ומדוקדק מאוד לפי שיעור שעה וחומש כנ"ל. ובגירסא
מאה וכו' מצוהר לפי השיעור שעה ומחלה צקירוב. ובגר"א צס"י רס"א הציא צשם האבן

עזרא

שנילי ברייתא דשמואל הקטן פרק ב המאורות

השחר. מאה ושמונים והיה אור הלבנה כאור החמה (ישעיה ל כו). ובושה החמדה (זס כד כג) שמש מבדיל בין היום ובין הלילה. הירח מודיע מועדים. וכוכבים אותות. ומושלים ביום ובלילה מזלות ימים ותקופות ושנים וחוזרים וזרחים ונאספים בין ביום ובין בלילה. והתלי מצאו בגלגל כתורין בראש החבל. וחוזר ומתגלגל בין ביום ובין בלילה. מוליך ומביא מעלה ומוריד משובב ומוציא מזריח ומעריב. הולך אל דרום ביום וסובב את הצפון בלילה בתקופת תמות. וחילופיהן בתקופת טבת. סובב הולך הרוח ביום ועל סביבותיו שב הרוח בלילה בתקופת

עזרא (על פסוק צין בערבים פ' צא) שטכ ושליש וכו' מדוקדק ג"כ לפי הגירסא מאה וששים כנ"ל מכיון: מאה ופ'. פי' כשביא רחוקה מהשמש ק"פ מעלות אז היא בתכלית גדלה וכנ"ל וכו' חלי חודש ממש וכנ"ל: וכיה אור כלבנה כאור החמה. (ישעיה ל פסוק כו) שאז היא מלאה וגדולה למראית עין אז כמו השמש: ובושה החמה. (ישעיה כד פסוק יג). פי' כשהשמש צושה פי' כשהחמה שוקעת ובושה אז כלבנה מאירה שצמחלה החודש אז כלבנה עולה כשהשמש שוקעת: שמש מבדיל צין וצין לילה. שצלילה השמש תחת הארץ וציום על הארץ: הירח מודיע מועדים. שהמועדים תלויים מתי ראש חודש. וראש חודש נתקדש ע"פ ראיית הירח צומן בגמ'. וגם לדין הוא ע"פ חשבון מולד כלבנה עי' רמז"ס ה' ק"ה פ' שביעי ופ"ה: וכוכבים אותות. אע"ג שהכוכבים צמחלכם יש להם סדר קצוטה תמיד. אבל צמחירם הם צמחירות או ככה מעט ועוד סימנים יש צמח שידעו מהם אלטגוניים דברים וזכו לאותות: ומושלים ציום וצלילה שלפעמים הם אינם שוקעים ציום ולפעמים אינם שוקעים צלילה: מזלות ימים. כל מעל"ע מקיפים כל י"צ המזלות את כדור כולו: ותקופות. פי' כדל התקופות הוא ג"כ לפי המזלות כנכנס השמש צראש טלה אז תקופת ניסן. וצראש סרטן אז תקופת תמוז וצראש מאזניים אז תקופת תשרי וצראש גדי אז תקופת טבת: ושנים. פי' כשהחמה עוברת כל הי"צ מזלות אז הוא שנה שצמשך שס"ח ימים ורביעי (פחות י"א מינוט) השמש צאה שנית לאותו מקום צמזלות שהיתה שם אשתקד: וחוזרים. פי' שמקיפים סביב תמיד אל המהלך שכלכו מקודם: זרחים. פי' עולים (כמו שהשמש זורחת צבקר): ונאספים. פי' שוקעים. כמו שפירשנו למעלה פ"ה: צין ציום וצין צלילה. פעמים ציום פעמים צלילה: והתלי כו'. שהוא גבול יותר מגלגל השמש: צראש החבל. עי' מה שכתבנו למעלה כשני משיחי החבל: מוליך ומביא כו'. עי' ציחור הגר"א ז"ל על ספר יצירה פרק ששי משנה א' שעי' התלי נעשו שינויים הרבה צמכוכבים ע"ש צאורך (ואולי ע"י כח המושך כמ"ש למעלה): הולך אל דרום ציום. צאופק א"י או צבל וכן צאופק שלנו שנוטה המדינה לצפון. א"כ צתקופת תמוז עלות השמש צצוקר מלד מזרחית נוטה לצפון והולך ממזרח למערב צנטיה הצפון לדרום עד חלות היום. ומאז הולכת ממזרח למערב צדרך נטי מזרח לצפון עד השקיעה שהיא צמערצית נוטה לצפון. וצלילה גופה היא הולכת רק לך לפון מן מערצית לפוגית עד מזרחית לפוגית. וז"ש הולך אל דרום ציום פי' צחלי יום הראשון כנ"ל: וסובב את לפון. לא אמר אל לפון כלי הפסוק רק אמר את לפון פי' שצלילה הולך לך לפון וכנ"ל. וכ"ז צתקופת תמוז: וחילופיהן צתקופת טבת. פי' אז ציום הולכת רק לך א' שהוא דרום מן מזרחית דרומית עד מערצית דרומית. וצלילה הולכת שלשה רוחות. שוקעת צדרומית מערצית והולכת עד חלות הלילה תחת הארץ ממערב למזרח נטיה לצפון ואחר חלות הלילה הולכת ממערב למזרח צנטיה מצפון לדרום שהוא היפך מהלך תקופת תמוז כנ"ל. ועי' ארלות החיים סי' א' צכליור שס: סובב כו'. פי' כי התחלות המזלות הוא מן טלה וכלאה וצתקופת ניסן השמש צטלה וטלה עולה צצוקר והולך וסובב עד השקיעה ממזרח למערב. וצלילה הולך על סביבותיו צחזרה ממערב למזרח וזכו צתקופת ניסן: וחילופיהן צתקופת תשרי. שאז השמש צמאזניים

שנילי ברייתא דשמואל הקטן פרק ב' הפאורות יא

בתקופת ניסן, וחילופיהן בתקופת תשרי. חמה מדלג בראש הסרטן בתקופת תמוז, והגלגל מקרן מזרחית צפונית בקרן מערבית דרומית. ששה בראש הקובה מגדי לסרטן, וששה בקרקע הקובה מסרטן לגדי וחזור הגלגל. מזרחו נוטה בדרום. מערבו נוטה לצפון. נשתרבב הגדי נראה הסרטן. זרחה השמש נתגלגל מזל א' ועלה מזל אחד. שקע מזל אחד נתגלגלו ששה

צמאזנים. וזעת עלות השמש אז מאזנים עולה וטלה שוקע וזעת השקיעה טלה עולה כו' וא"כ צתשרי הוא לכיפק ממה שבי' צניסן שמקום שכלכו המזלות צניסן ציוס הם הולכים צתשרי צלילה ומקום שכלכו צניסן צלילה הם הולכים צתשרי ציוס: חמה מדלג בראש הסרטן בתקופת תמוז. מלייר סדר הגלגל ומקום השמש וסדר סיבובו צכתחלת תקופת תמוז. שאז השמש נגד כתחלת מזל סרטן היינו למערצו של מזל סרטן וממילא כתחלת הסרטן צמקום (נגד) השמש וכששמש מתחיל צצוקר לעלות אז הסרטן צמזרח תחת כקרקע רק כתחלתו מתחיל לעלות כמו השמש: והגלגל כו'. כתצ הרמזים פו"ט מה' קידוש החודש כ"צ צזכ"ל העגולה שביא עוברת צמתחית המזלות שצב מהלך השמש. [פ"י שכנגדה היא מהלך השמש] אינה עוברת צחמלע העולם מחלי המזרח לחלי המערב אלא נוטה הוא מעל קו השוק המסצב צחמלע העולם כנגד לפון ודרום. חליה נוטה ללפון וחליה נוטה לדרום עכ"ל ומצואר שם שששה מזלות נוטות ללפון מתחלת טלה עד סוף צחולה [טלה שור תאומים סרטן ארי' צחולה] וששה נוטות לדרום מתחלת מזל מאזנים עד סוף מזל דגים [מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים] ומצואר שם שסרטן הוא ביותר נוטה ללפון מכולם וכגדי הוא יותר נוטה לדרום מכולם יעו"ש צאריכות: חמנס קו גלגל היומי המגלגל כל היום הוא הולך הגלגל ממזרח למערב ישר וכוא מגלגל ככל כאשר חמה ממזרח למערב ישר ממש: ומכ שהוא צצוקר ללד מזרח הוא צא צערב גם כן צאותו אופן למערב. וכאן שמדצר צצוקר צעת זרות השמש. וכששמש צסרטן. וסרטן אז הוא כתחלתו צכתחלת המזרח. וסרטן הוא נוטה ללפון כנ"ל. וא"כ גדי שביא קלה השני של הגלגל הוא אז ללד מערב וגדי נוטה לדרום כנ"ל. וזהו שאמר כאן שאז גלגל המזלות הוא מסודר אז מקרן מזרחית לפונית ששם סרטן כנ"ל לקרן מערבית דרומית ששם גדי וכנ"ל: ששה בראש הקובה. פ"י צלד העליון שהוא חלי גלגל העליון של כרקיע שנקרא קובה כמו שכתב צכתחלת הצרייתא זו כרקיע עשוי קובה: וכס מגדי לסרטן. היינו גדי דלי דגים טלה שור תאומים. כי סרטן עדיין לא עלה כי השמש צכתחלתו כנ"ל ורק מתחיל לעלות: וששה צקרקע בקובה. פ"י צחלי כרקיע שתחת הארץ: וכס מסרטן לגדי. וכס סרטן ארי' צחולה מאזנים עקרב קשת. וכנ"ל שסרטן עדיין למטה (* ע"י ליור א': וחזור הגלגל. פ"י אחר הצוקר והגלגל היומי מתגלגל ממזרח למערב עד הערב והגלגל היומי הוא הולך ישר ממזרח למערב ומה שהוא צלפון הוא תמיד צלפון. ומה שהוא צדרום הוא תמיד צדרום ורק מצוקר עד הערב נעשה השינוי שמה שבי' צצוקר צמזרח הוא צערב צמערב ומה שבי' צמערב הוא צמזרח. וא"כ צערב אז סרטן שבי' צצוקר צמזרחית לפונית הוא צערב צמערבית לפונית. וגדי שבי' צצוקר צמערבית דרומית הוא צערב צמזרחית דרומית. ולפ"י אז צערב צמזרח אין שם מן המזלות רק גדי צדרום. וצלפון אין שם מזל. וצמערב אז צלפון מזל סרטן וצדרום אין שם צמערב מזל. וז"ש שכלל הגלגל כשחוזר הגלגל שטובר מצוקר עד ערב אז: מזרחו נוטה לדרום. מערבו נוטה ללפון. וכנ"ל: נשתרבב הגדי נראה הסרטן. פ"י שצצוקר כ"י הגדי עדיין למעלה מן הכדור למלד מערב. וכסרטן כ"י עדיין לא נראה כי צעת עלות השמש כ"י רק כתחלתו צמקום השמש וכנ"ל. וכשכתחיל הגלגל לחזור אחר הצוקר כנ"ל. ולכלוך ממזרח למערב עוד. נשתרבב הגדי וירד תחת האופק. וכסרטן התחיל וגם עלה ונראה על האופק כנ"ל: זרחה השמש כו'. מפרש כסדר איך הוא מצוקר ועד ערב כשזרחה השמש פ"י אחר עלות השמש צצוקר וכשמש עברה מן המזרח מעט: נתגלגל מזל

ברייתא דשמואל הקטן פרק ב

ששה. מזרחו לקרן מזרחית דרומית. מערבו לקרן מערבית צפונית. שבראש הקובצה ירדו לקרקע הקובה. שבקרקע הקובה ירדו לראש הקובה. חזר הגלגל עלה לצפון מערבו. הפך לדרום עלה גדי חיל א' ושקעה הסרטן חיל א'. ובא השמש נתגלגלה ששה על ששה ושקעו

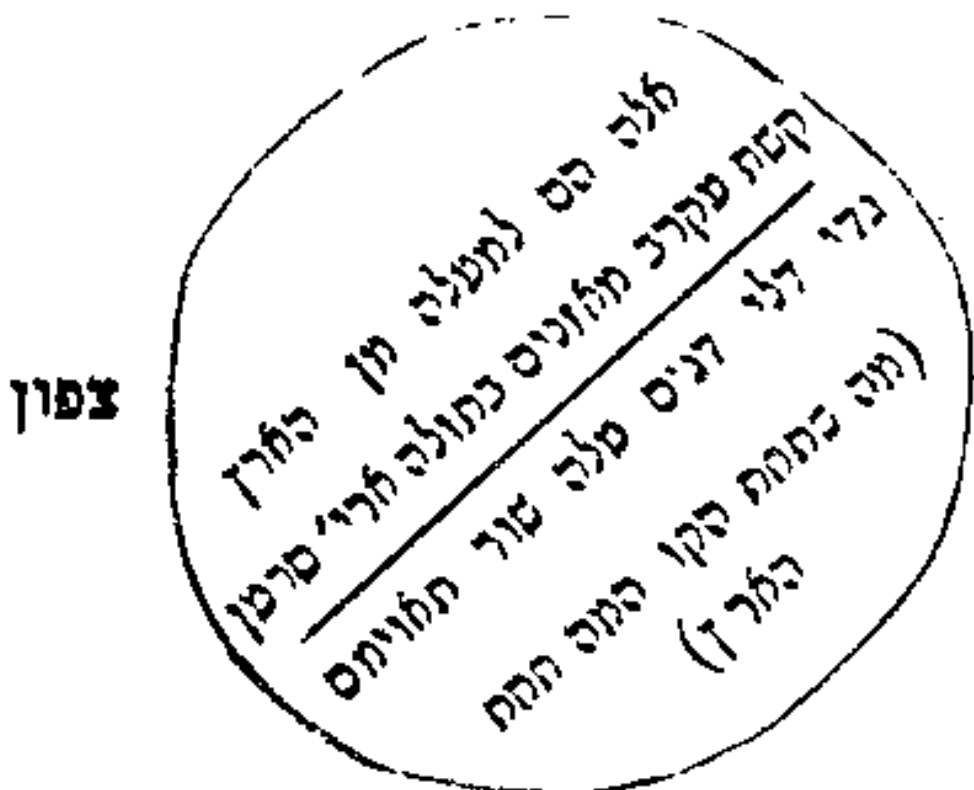
א'. פי' וכשמש התגלגלה צדקיע ממזרח למערב כשיטור מזל א' (פי' שתי שעות): ועלה מזל א'. ושקע מזל א'. פי' אז בזמן שהוא מזל א' עלה נוחתה לקרקע למעלה. מלך מזרב וכנגדו שקע מזל א' במערב: נתגלגלו ששה. פי' כשנתגלגלו ששה מזלות היינו מצוקר עד ערב שכל מזל עולה במשך שני שעות. וא"כ ששה הם צפנים עשר שעות ואז הוא צערב קרוב. לשקיעת החמה (ובתמוז ציוס הארוך הוא שעה לפני השקיעת החמה): מזרחו לקרן מזרחית דרומית מערבו לקרן מערבית לפונית. פי' אז צערב הוא כן וכמו שכתב למעלה. שצערב שערב בגלגל ישר ממזרח למערב ומה שהי' צבוקר במזרח הוא צערב במערב. וא"כ צערב סרטן במערב צלפון. וצדרוס במערב אין שם מזל. (אכן צבוקר לא הי' מזל צדרוס במערב). וגדי צדרוס שבצוקר הי' במערב הוא צערב במזרח אבל צלפון לא הי' במערב צבוקר מזל. כן צערב אין מזל צלפון במזרח כי זה בכלל סדר המזרחי של צוקר הוא צערב במערב וסדר המערבי של צוקר הוא צערב במזרח. ולכן נטיית כל היקף המזלות הוא צערב ממזרחית דרומית למערבית לפונית וכנ"ל: (* עי' ליו"ב: שבראש הקובה ירדו לקרקע הקובה. כקובה

מזרח

מזרח

(ב) בתקופת תמוז צערב כרנע השקיעה

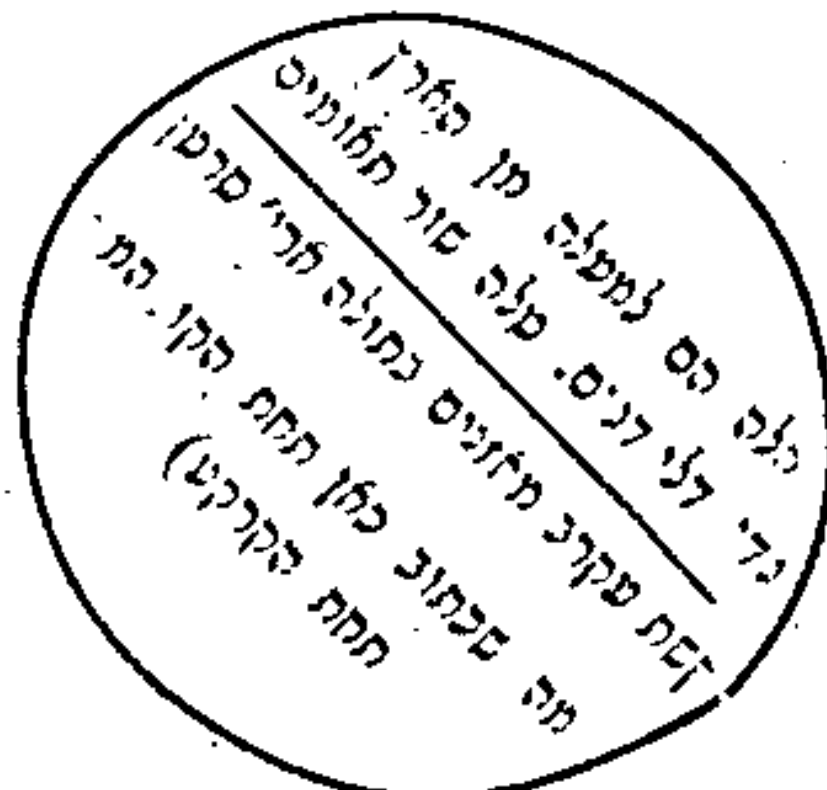
(א) בתקופת תמוז צבוקר בגן החמה וכן למחרתו

צפון

מערב

צפון דרום

דרום

מערב

הוא הרקיע כמ"ש התחלה הצרייתא הרקיע הוא כקובה ובמשך י"ב שעות כנ"ל אותן מזלות שהיו במחלית גלגל הרקיע העליון ירדו להיות תחת הארץ צקרקע הרקיע פי' לד התחתון אשר למטה מן הארץ: שבקרקע הקובה ירדו לראש הקובה. פי' אותן ששה שכיב צבוקר למטה מן הארץ אחר הי"ב שעות כנ"ל היינו עד הערב עלו להיות למעלה בחלי גלגל העליון שהוא למעלה מן הארץ (ויותר ראוי לגרום עלו לראש הקובה): חזר הגלגל. פי' אחר כך אחר הערב כשחזר עוד הפעם הגלגל היינו מן ערב עד צוקר: עלה. פי' עלה למזרח: לצפון ללך לפון של מזרח. היינו למזרחית לפונית: מערבו. מה שהי' צערב במערב שהוא סרטן (במערבית לפונית) עלה א"כ צבוקר למזרחית לפונית. ונעשה כדרך שהי' תמול צבוקר וכמו שהי' למעלה: הפך לדרום. פי' צלד דרום הוא היפך מזה שתמול לעת ערב לא הי' שם גלגל במערבית דרומית. ולא עלה ג"כ למזרחית דרומית שאין שם מה לעלות. ובמזרחית דרומית שהי' תמול צערב מזל. הלך עד הצוקר למערבית דרומית וכנ"ל. הכל כדאחמול צבוקר כן הוא למחר צבוקר: וז"ש הפך לדרום. שצלפון אמר עלה למזרח לצפון מה שהי' מערבו. וצדרוס ירד למעריב לדרום מה שהי' מזרחו: עלה גדי כו'. פי' בהתחלת הערב כשעלה גדי חיל א' פי' מעלה אחת שאז גדי התחלתו במזרח: ושקעה הסרטן חיל א'. פי' אז

הסרטן

שבילי ברייתא דשמואל הקטן פרק ב' המאורות יב

ושקצו ו'. ואל מקומו שואף זורח הוא שם (קהלת א' 7):

פרק שלישי

כל חיל. במזרח חלון אחד. כנגדה במערב מבוי אחד. לששה מאה ושמונים. ובין הקרינות ב. האמצעית בינתיים והגלגל חוזר בכולם ביום. שונה בהם בלילה. וההמה כל יום בחלון

אחד

הסרטן שהוא כנגדו במערב הוא שוקע חיל אחד. שצין גדי לסרטן הה ששה מזלות שעה מחלית הרקיע שהוא ממזרח למערב וכשה עולה זה שוקע. וכשה שוקע זה עולה: וזה השמש. פי' מצוקר עד ערב שזה השמש: נתגלגלה שעה על ששה. פי' ששה שחיו למטה נתגלגלו למעלה ועלו: ושקעו ו'. וששה שחיו למעלה ציוס שקעו אותן ששה בלילה: ואל מקומו שואף זורח הוא שם. (קהלת א' 7) שגם שכשהם למטה הם אינם נחים רק הולכים כסדר וגם הם הם זורחים לא נ"מ צעלם השמש והמזל צין היום וצין הלילה רק שבלילה אינו לעינינו אך זורח הוא שם:

סליק פרק שני בריך רחמנא דסייען

פרק שלישי

כל חיל וכו'. השנים עשר מזלות נחלק כל אחד לשלשים מעלות ונקרא כל מעלה חיל כמ"ש למעלה. והוא כעין סגנון ל' הגמ' (ברכות לב) שנים עשר מזלות בראתי צרקיע ועל כל מזל ומזל בראתי לו שלשים חיל כו'. וע"ע לעיל פ"א כשרי החיילות כו' כמחנה הגדוד. וכל מעלה יש ג"כ קצוות כוכבים הרבה לכן נקרא חיל: במזרח חלון א' כו'. במקום שכנגדו עולה המזל או השמש מן המזרח נקרא צדך מלילה חלון מטעם שיתבאר והמקום שכנגדו שוקע המזל או השמש נקרא מצוי. יען שקיעת השמש נקרא צתורה ציאה כמ"ש פי' וילא וילן שם כי צא השמש. וכתיב (פי' האה) צערב צא השמש. ולכן קורא להמקום שכנגדו מצוי. כמו מן מקור עוז אומר מעוז. ומקור נוס אומר מנוס כן על מקור צוא אומר מצוי (ולפי שהוא נחי ע' ו'. ונחי ל' א' לכן אמר מצוי). ונתבאר למעלה שגלגל המזלות קבוע צרקיע צאלכסון וכמ"ש צרמז"ם פי"ט א"כ כל מעלה נמשכת מעט מחצתה ללפון או לדרום וגלגל היומי המגלגל את המזלות הוא ישר מן המזרח למערב א"כ לפ"ז מקום הצריחה של כל מעלה אינו שוכ לשל חצירו רק משוך ללפון או לדרום. וכן מקום השקיעה של כל מעלה אינו שוכ לחצירו. אבל מקום הצריחה הוא כנגד ממש מקום השקיעה ממזרח למערב. וז"ש כל חיל פי' כל מעלה במזרח חלון א' יש כנגד אותו מעלה במזרח מקום עליה צפ"ע. ובמערב ג"כ מצוי א' מקום השקיעה לכל מעלה צפ"ע. אך מקום השקיעה במערב הוא נגד מקום צריחתו במזרח וז"ש כנגד במערב כנגד ממש: לששה מאה ושמונים. לפי שהגלגל כולו הוא צעיגול ש"ס מעלות ויש למטה מחלית נגד אותן שלמעלה מחלית והם שוים מקום השקיעה והצריחה של כל מעלה עם מעלה שכנגדה בחלי גלגל השני. כמו מן גדי דלי דגים טלח שור תאומים שהם מדרום ללפון. הם כנגד סרטן ארי' צתולה מאזנים עקרב קשת שהם למטה מהם מלפון לדרום. גדי כנגד קשת. דלי נגד עקרב. דגים נגד מאזנים טלח נגד צתולה. שור נגד ארי' תאומים נגד סרטן. וכל כנ"ל עוצרים במקום חלון אחד או מצוי א' זה כנגד זה. וכל הגלגל ש"ס מעלות. אם כן מהליתו ששה מזלות מאה ושמונים מעלות. וז"ש לששה מזלות שהם מאה ושמונים מעלות יש מאה ושמונים חלונות ומצואות (ע"י הליוור למעלה פ"ב): צין בקרנות צ'. היינו קלה בלפוני (מזרחית לפונית או מערבית לפונית כנ"ל) נקרא קרן. וכוא סוף תאומים וסוף סרטן שהמה זה תחת זה. וכ"ס שנים וכן קלה דרומי שהוא קלה קשת וקלה גדי נקרא ג"כ קרן והמה זה תחת זה. וכ"ס שנים: האמצעית צינתיים. אחד יש צינתיים כיונו חלי קלה תאומים עם חלי קלה סרטן שהוא צעיגול ונחשב לו רק מקום חלון א' או מצוי א'. וכן חלי מעלה מן קשת וחלי מן גדי שהוא אמצעי צין בקרן

כנ"ל

אחד ובמבוי אחד. עביה של חלון עלה השחר. (בראשית לז כז). מושכו של מבוי ועלטה
היה (סס טו יז). מסרטן לגדי מהלך בגלגל חיל אחד ביום. ויורד לדרום חלון אחד ומבוי
אחד. מקצר לסניו ומאריך לאחריה. פוחת מן היום ומוסיף על הלילה. מגדי לסרטן מהלך
בגלגל

כ"ל נחשב ג"כ לו חלון א' ומצוי א' שגם הוא צרופו ולקמן יתבאר זאת יותר : והגלגל חוזר
צבולס ביום. פי' גלגל המזלות שמתגלגל ע"פ מהלך היומי ממזרח למערב ישר כ"ל חוזר
צבולס חלונות ומזלות בכל יום ששוקעים צו שעה מזלות צתוך ק"פ חלונות ומזלות
כ"ל ושוכה בהם צלילה שעה מזלות הנשחרים שמתגלגלים צלילה ג"כ ק"פ מעלות צק"פ
החלונות ומזלות כ"ל. לפי שצבולס מעל"ט סוצכות כל הש"ס מעלות את כל הכדור וכ"ל :
והחמה כו'. השמש חעפ"י שמתגלגלת צבולס יום כל הכדור ממזרח למערב ע"פ גלגל היומי.
מ"מ היא צעלמה הולכת צמבלכה השנתית כל יום מעלה צקירוב תחת גלגל המזלות ולכן
מקומה משתנה מעט מדרום ללפון מן יום הקלר עד יום הארוך שהיא אז מן גדי עד סרטן.
וכן מקומה משתנה מנפון לדרום מן יום הארוך עד יום הקלר היינו מן סרטן לגדי. ולכן
צבולס יום מקום עלייתה ושקיעתה הוא ג"כ נגד חלון אחר ומצוי אחר מכ"ל. כי כל יום
מהלכה צתוך מעלה א' ושוקעת נגד מצוי של המעלה השני' צקירוב וז"ש והחמה כל יום
בחלון א' ובמצוי א' : עביה של חלון עלה השחר. מעלות השמש אינה נראית אור גוף
השמש צרגע אחד רק מתחיל מתחלה להאיר במזרח שזכו עמוד השחר ונתוסף האור מעט
נעט עד קץ גוף החמה. וטעם הדבר כח צרמז"ס צפוי' משנה כאשונה דברכות לפי שקודם
שחלף גוף השמש על הארץ הוא מאיר אור השמש על הקיטורים העצים העולים מן הארץ
תמיד ומגיע האור מעט עליו מקודם וזכו עמוד השחר ע"ש. והאור הזה כמגיע לנו מהם
נקרא דרך חלון כמ"ש שבת (לכ ע"א) וסיומך הווחה פי' חלון ע"ש פירש"י ב"ט. ולכן יש
לו איזה משך חלון שאנו קורין זאת עוצי החלון וזכו העמוד השחר שכולך ומאיר מעט
מעט וז"ש כאן עוצי של חלון עלה השחר. ועפ"ז יש לפרש מה שקורא צגמי דפסחים (לד
ע"א) הזמן שמון עמוד השחר עד הכן עוצי הרקיע ע"ש שהקיטורים כ"ל נקרא ג"כ רקיע
ווילון וכמ"ש בהתחלת בברייתא כן וכעין מ"ש בגאון מלבי"ם ז"ל צשם צרמז"ס צפוי'
בראשית ע"פ וכי רקיע ולכן קורא הזמן שמתחיל לעצור האור בהקיטורים כ"ל שהוא
התחלת עמוד השחר עד שצובר האור כל הקיטורים עד הארץ ומתראה השמש גם על
הארץ לעינינו שהוא נץ החמה קורא לכל זה עוצי הרקיע ואכ"מ להאריך צזה וזכו שאמר
כאן עביה של חלון עלה השחר : מושכו של מצוי ועלטה ה"ה. פי' כן הוא צהשקיעה שנמשך
סילוק האור וציהת השמש מעט מעט עד שנעשה חושך לגמרי והוא ג"כ מטעם כ"ל דכן
הוא צערב כמו צצקר והוא לשון הכתוב פ' לך ויהי השמש צאה ועלטה ה"י ועלטה פי'
חושך לגמרי : מסרטן לגדי. פי' מתקופת תמוז הוא יום הארוך שאז השמש צסרטן קלה
מזלות הלפוני. עד גדי תקופת טבת יום הקלר שאז השמש צגדי קלה מזלות דרומי : מהלך.
השמש : צגלגל. תחת גלגול המזלות : חיל א' ביום. פי' מעלה אחת צקירוב פחות נ"ב
שניות צכל מעל"ט : ויורד לדרום. לפי שמדבר צאופק שלהם שהוא נוטה ללפון של קו השוכה
ל"ב מעלות או ל"ב מעלות כדלקמן. ולפי נטיותם לד לפון הוא צצוב יותר להם מלד
דרום. כי ל"ב או ל"ב מעלות ללפון קו השוכה הוא להם נגד נקודת הראש א"ס כן כשהשמש
צסרטן הוא להם צתכלית גוצה. ומאז והלאה מתרחק השמש צכל יום מלפון לדרום
ומצובה לגמון וז"ש ויורד לדרום : חלון א' ומצוי א'. כ"ל כל יום עולה צצוקר אחר
וזכו בחלון א' ושוקע צמקום שכנגדו וזכו מצוי א' וכינוי היותר מתקרב לדרום וכ"ל :
מקלר לפניו. אורך גלגל המזלות ראוי לחשוב ממזרח למערב מסרטן עד גדי. מזרחית לפונות
סרטן. מערבית דרומית גדי. והשמש צהילוכה צגלגל היומי ממזרח למערב. ולפי שהמזלות

בגלגל חיל אחד ביום ועולה לצפון. חלון אחד ומבוי אחד מהלך לפניו ומקצר מלאחריו. פוחת מן הלילה ומוסיף על היום. נמצא זורח בחלון אחד פעמים בכל שנה בקיץ. ושובה בהם בחורף. בין הקרנות זה אחר זה. סוף התקופה היום תחלת התקופה מחר. ואמצעית ביום נשק. סוף התקופה ותחלת התקופה באים כא' עלייתן אינן שוה. טלה כ' מאזניים

וקנה

המה צאלכסון וכנ"ל וא"כ צכל יום יורדת ג"כ יותר למערב צמשך אורך הגלגל כנ"ל. ולפניו נקרא מערב שכולפת לשם ואחריו נקרא מזרח שכולפת משם. וז"ש צכל יום מקצר לפניו שטח מקומה עד סוף מערב של המזלות הוא מתקצר צכל יום. ומאריך לאחריו מקומו עד מקום מזרח של גלגל המזלות שהוא אחריו של השמש הוא מתארך צכל יום : פוחת מן היום ומוסיף על הלילה. מיום הארוך וכלאה צכל יום תחיל היום להתקצר משלפניו והלילה מתחלת להתארך ממה שהי' ציום התפול : מגדו לסרטן. אח"כ מתקופת טבת יום הקצר שאז השמש בגדו קלה מזלות בדרומי. עד סרטן עד יום הארוך תקופת תמוז שאז השמש צסרטן כנ"ל : מהלך. השמש : צגלגל. פי' תחת גלגל המזלות : חיל א' ציום. פי' מעלה אחת צקירוב כנ"ל צמעל"ע. ועולה לצפון פי' שהולך מדרום לצפון ועולה כנ"ל שהלפון הוא יותר גבוה כנ"ל : חלון א' ומבוי א'. מקום הצריחה ומקום השקיעה כנ"ל : מהלך לפניו ומקצר לאחריו. לכופך ממה שכתוב למעלה שכל יום הוא מתקרב יותר למזרח וכנ"ל : פוחת מן הלילה כו'. שצכל יום הולך ומתארך ממה שלפניו והלילה הולכת ומתקצרת ממה שלפניו : נמצא זורח בחלון א' פעמים צכל שנה צקין. פי' שצסרטן אר"י בתולה שהם תמוז אב אלול אז עולה השמש ושוקע כנגד מקומה של תאומים שור טלה שהם סיון אייר ניסן כמ"ש למעלה. וא"כ צקין עולה ושוקע שני פעמים בחלון א' כנ"ל : ושנה צכס בחורף. כן צימות בחורף החדשים האחרונים שנה צמקומות שצבתחלת בחורף. שצגדו דלי דגים וכס טבת שצט אדר עולה השמש ושוקע כנגד אותם מקומות של קשת עקרב מאזניים שהם כסלו השוון חשרי וכמו שכתבו למעלה. ומה שכתב צכס אין הכוונה על מקומות של קין רק הכוונה על אותן מקומות שצבתחלת בחורף וכנ"ל : צין הקרנות. מה שאמר ששינה על מקום אחד זה לא יחכן צשני ימים זה אחר זה רק אם התקופת תמוז צלילה וציום התפול היתה השמש צמעלה אחרונה של תאומים וצלילה מעת התקופה נתחיל לנטות צחזרה וצאב למחרת צמעלה ראשונה של סרטן צמקום שהיתה התפול וא"כ הוא צמקום אחד צשני ימים זה אחר זה. מעלה אחרונה של תאומים הוא על קרן הצפוני של המזלות וכן מעלה ראשונה של סרטן הוא על הקרן הצפוני של המזלות ולכן נקרא רגע התקופה צלילה צין הקרנות. וכן עד"ז אם תקופת טבת צלילה והתפול כ"י צמעלה אחרונות של קשת שנקרא קרן דרומי של מזלות ולמחרתו הוא מעלה ראשונה של גדי שנקרא ג"כ קרן דרומי של המזלות והתקופה צין הקרנות ומקום השמש אחד צשני ימים אלו זה אחר זה כנ"ל, וצזה מצואר מה שכתב כאן צין הקרנות זה אחר זה : סוף התקופה היום, הוא מעלה אחרונה של תאומים או של קשת כנ"ל : תחלת התקופה מחר. הוא מעלה ראשונה של סרטן או של גדי כנ"ל : ואמצעית ציום נשק. צעת שיב"ו התקופת תמוז או של טבת צהלות היום אז יב"ו מקום השמש על הקרן ממש ומקום המלעי שצין התקופות. ונקרא יום נשק לשון משיקות אשכ אל אחותה (פי' תרומה). פי' ציום ההוא מתחצרים שני התקופות : סוף התקופה ותחלת התקופה צאים כאחד. פי' צאים ציום א' וכנ"ל : עלייתן אינו שוה. משך זמן שמתארך זמן עליית כל מזל אינו שוה אחד לחצירו. וזה לשלשה טעמים. הא' לפי שקצושים צאלכסון כנ"ל לכן אינו שוה משך זמן עלייתן גם על קו השוה. וזהו שקראו התוכנים מלעדי המזלות. וכו'. צאשר צאופק א"י או צכל נוטה לצפון העולם לכן משתנה עוד יותר מלעדי המזלות התוכנים עשו לוחות על זה ויקראוהו מלעדי המזלות ומוצא ג"כ צרמב"ס כ"י קידוש החודש

פי'

וקנה מ' מסלד' לקנה מוסיף כל מזל ומזל ד' נמצא בתולה. מקנה לסלד' גורע כל מזל ומזל ד' נמצא דגים. קרע בראש הטלה ובא לראש הקנה ק"פ ימים ק"פ לילה. ט"ו חיל לשעה ביום וכמו כן בלילה. בראש הסרטן ובא ל' לראש הגדי ישוב (נ"א חשוב) יום קודם לילה י"ח חיל לשעה ביום. וי"ב חיל לשעה בלילה. בראש הטלה ובא לו לראש הקנה

פ"י יז הלכה יז ובהיחור שם בארוכה צפרטיות ע"ש. וזאת יתבאר עוד לקמן בפרק זה ועוד לטעם שלישי לפי שאורך המזלות ג"כ אינו שוה וכמו שיבאר עוד ולכן משך עלייתם אינו שוה: טלה כ'. כל עיגול נחלק על ש"ס מעלות וכן עיגול הרקיע. ולשנים עשר מזלות עולה לכל מזל שלשים מעלות וכן יחשבו התוכנים והרמז"ס כה' ק"ה. וכחצו התוכנים שזהו רק צורך הסכמי כדי להקל החשבונות אבל בעלם אין שוה אורך כל מזל צרקיט לחצורו. ונראה שמה מדבר כאן. ואמר שטלה הוא הקלר ורק ארכו ממזרח למערב עשרים מעלות: מאזנים וקנה מ'. לורת המאזנים הוא קנה למעלה שעליו תולה וקנה וכפות מאזנים תולים מן הצדדים. ואמר שורת המאזנים עם הקנה שלו הוא ארוך כדאי ארבעים מעלות: מטלה לקנק כו'. פ"י יתר המזלות הולכים ומתגדלים כל אחד ד' נוסף מטלה עד מאזנים וכיוצא טלה כו' כנ"ל. שור כ"ד. תאומים כ"ח. סרטן ל"ב. ארי' ל"ו. בתולה ג"כ מ' כמו מאזנים: נמלא בתולה. פ"י בתולה צמילוחה כמו מאזנים כנ"ל ארבעים מעלות: מקנה לטלה גורע כו'. היינו קנה עם מאזנים. מ' כנ"ל. עקרב ל"ו. קשת ל"ב. גדי כ"ח. דלי כ"ד. דגים כ' כמו טלה. וע"פ כנ"ל כלל כל המזלות הם ש"ס כמספר מעלות הגלגל: נמלא דגים. פ"י דגים הוא בתכלית גורעו כמו טלה וכנ"ל. וע"ע לקמן מ"ש שם: קרע בראש החלה. ל"ל החמה בראש הטלה פ"י כשהשמש באה בראש הטלה שבוה תקופת ניסן: וזה לראש הקנה. פ"י כשהשמש הוא בטלה צכתחלתו שמתחיל ללכת בלחה לראש הקנה ומאזנים אבל עדיין הוא במקום ראש הטלה: ק"פ ימים. ל"ל ק"פ יום. פ"י בתקופת ניסן אז היו"ט והלילה שויין י"ב שעות ציום וי"ב שעות צלילה וכל הגלגל כל ש"ס מעלות מתגלגלות צמפל"ע. א"כ ק"פ מעלות ציום ק"פ מעלות צלילה: ט"ו חיל לשעה: ק"פ מעלות ל"ב שעות עולה לכל שעה ט"ו מעלות שנקראו חיל כנ"ל: ציום וכן צלילה כנ"ל. שגם הלילה י"ב שעות: בראש הסרטן וזהו לראש הגדי. פ"י כשהשמש בראש סרטן ומתחיל לפנות ללכת לראש הגדי אבל עדיין הוא בראש הסרטן שהיא בתקופת תמוז וציום הארוך: חשוב. יום קודם לילה י"ח חיל לשעה ציום. דבר זה עולה מכיון על אופק צלל אם שם הוא צורך שלשים וחמשה מעלות ללפון קו השוה. וע"פ החשבון וכן מפורש צ"ס עתים לצינה (מאמר יט לוח 2) שבמעלות ל"כ ללפון אורך היום שם ציום הארוך ארבעה עשר שעה עם עשרים וארבעה מינוט מן הזריחת החמה עד בקיעה. ונשאר ללילה חשכה שעות עם ל"ו מינוט. וכחצו הרמז"ס צפ"י החשכה צרכות פ"ח דשעות חז"ל נחשב זמניות היינו שעה חלק יז מן היום לפי ארכו. וכן יחשבו הפוסקים. א"כ עולה לשעה ציום הארוך כנ"ל שעה עם י"ב מינוט. ולפי חשבון ש"ס מעלות של כל הגלגל מקיף צמפל"ע כ"ד שעות. עולה לכל מעלה ארבעה מינוט. וא"כ לפי חשבון כנ"ל עולה מכיון לכל שעה ציום הארוך שהוא שעה וי"ב מינוט שמונה עשר מעלות שהם נקרא חיל וזהו שאמר על יום הארוך י"ח חיל לשעה ציום ומקומו של שמואל הוא נכרדעי כמ"ש ברכות (נח ע"ב) נכירין לי כו' כשבילי דנכרדעא ואם שם ל"ד מעלות עולה אורך היום י"ד שעות עם עשרים מינוט והוא בקירוב כנ"ל: וי"ב חיל לשעה צלילה. כנ"ל שאורך הלילה הוא ט' שעות עם ל"ו מינוט. ואם נחלקה ל"ב שעות עולה כל שעה מ"ח מינוט. ועולה לכל שעה לחשבון כנ"ל שהוא מעלה לארבעה מינוט א"כ עולה י"ב חיל פ"י וי"ב מעלות לשעה צלילה. ואמנם צ"ח שהוא ל"ב מעלות עולה אורך היום ארבעה עשר שעות עם עשרה מינוט. ואם ל"ג מעלות עולה אורך היום י"ד שעות עם י"ד מינוט וכמ"ש צ"ס עתים

ברייחא דשמואל הקטן פרק ג

המאורות

ד

הקנה מאזנים שוים בראש הגדי ובא לראש הסרטן חילופיהן ג' חומשין בלילה וב' חומשין ביום. כיוצא בדבר צל המעלות י"ב מעלות שעה י"ב. צל הדרומי ע"ב. כיצד סרטן גדי

י"ב

עתים לצינה שם וגלטרך לומר שכאן לא אמר רק בקירוב. אך אם הוא נשנית על אופק צבל הוא מכוון ומדוקדק יותר: בראש הטלה. פי' כשהשמש בתקופת ניסן: וצא לו לראש הקנה. פי' שמתחיל משם לצאת ללכת לראש הקנה של מאזנים ועדיין היא בראש הטלה: מאזנים. פי' וכן כשהשמש במאזנים: שוין. פי' אז היום והלילה שוין. אז פירושו בראש הטלה שהוא תקופת ניסן ובראש מאזנים שהיא תקופת תשרי שוין. שבשניהם היום והלילה שוין: בראש הגדי. פי' כשהשמש בתקופת טבת שהוא יום הקלר: וצא לו לראש הסרטן. פי' שמתחיל ללכת הלאה לסרטן הצל עדיין היא בראש הגדי (וכלשון זה אמר ג"כ למעלה וצא לו כו'): חילופיהן. פי' היום והלילה הוא חילוף ממ"ש למעלה ביום הארוך. שאורך היום ביום הקלר כמו אורך הלילה ביום הארוך. בקירוב ואורך הלילה הקלר הוא כאורך היום ביום הארוך בקירוב. ואע"ג שיש הפרש מוטט צינורם אינו נחשב זאת שהוא דבר מוטט וחשב בקירוב. ולכן לא אמר בפרטות כ"כ כמו למעלה רק אמר בדרך כלל: ג' חומשין. של המעל"ע. כי המעל"ע הוא כ"ד שעות ושלוש חומשין הם ארבעה עשר שעות עם כ"ד מיווט: צלילה. היא אורך הלילה ביום הקלר כנ"ל וכנ"ג: ושני חומשין. של המעל"ע שהוא חשע שעות עם שלשים ושעה מיווט: ביום. הוא אז משך היום ביום הקלר. וכוא בקירוב כנ"ל לכן אמר רק בדרך כלל וכנ"ל. ובאופק צבל וכנ"ל ויש לפרש כל כנ"ל ג"כ על אופק ה"י שיש זה באיזה מקומות ל"ג מעלות ג"כ ולפי שעולה ביום הארוך י"ז עם יותר ממחלה אמר לעיל י"ח חיל שהוא בקירוב וכן כאן אמר שני חומשין בקירוב: כיוצא בדבר. פי' כמו שהזכיר השניות אורך היום וקילורו ועליות השמש וירידתו כן הוא צענין: כל המעלות יב. לשון הכתיב (בישעי' לה ח) כנני משיב את כל המעלות כו' והוא כלי מתוקן לדעת ע"פ הכלל את הזמן וכאן הוא לדעת גובה השמש והשפלתו. ולפי שמקומם נוטה לפון ולד לפון הוא יותר גבוה לאופק שלהם ממה שהוא לד דרום לכן ביום הארוך סרטן אז השמש בתכלית גבהו. ובגדי ביום הקלר הוא בתכלית שפלותו. וכל מה שהשמש גבוה יותר הכל יותר קלר. וכל מה שהשמש יותר ארוך לכן חלות היום הכל יותר קלר. וא"כ לפי אורך הכלל יש לדעת את גובה השמש והשפלתו ומחלק את כל שיעור הכפרש מתכלית גבהו עד תכלית השפלתו לשנים עשר מעלות. ולחלק את הכלל על שנים עשר מעלות. וז"ש כל המעלות י"ב וכמו שפרש לקמן: מעלות שעה י"ב. פי'. השעה נחלקת עוד לשנים עשר מעלות (כדי למדוד עי"ז את שעות היום וכדלקמן): כל הדרומי ע"ב. פי' יש עוד כלי לדעת את שעות היום. וכוא נקרא לל הדרומי שהוא נלרך מתחלה לדעת את הכלל של חלות היום ממש. שאז השמש באמצע דרום ממש. והכל הולך אז מדרום לפון ממש (ולכן כדי לדעת את רוחות העולם תראה צלל של חלות היום ממש ואז הכלל הוא מדרום לפון מכוון) ולכן קראו לל הדרום. ולריך להוסיף עליו חלקי הכלל על כל שעה שעות היום מן הצוקר עד חלות היום שהוא ששה שעות. ובאופן זה ג"כ על ששה שעות שיש מן חלות היום עד הערב. וכל שעה נחלק לשנים עשר מעלות כנ"ל א"כ לריך להוסיף על כל הדרומי ע"ב מעלות ששה פעמים י"ב. וגם קורא אותו לל הדרומי לפי שדרך להעמידו נוכח לד דרום מכוון. ולדעת שעות היום יודע ע"י הכלל שנתארך מחלות היום כל מה שהשמש נמוכה הכלל מתארך. (ויש עוד דרך לעשות צלל הדרומי ע"ב נקבים עד למטה או ע"ב חילוף גדולים וקלם כלל יכ"י תמיד מקום אחד ונקודה אחת רק כשהשמש תרד אז יהי' הכלל שנגד הנקודה של סוף הכלל כנ"ל יכ"י דרך נקב או חרין הוותר נמוך וזאת יוכל להבחין אם יניח אלצט על מקום הנקב לדעת נגד מי הוא הכלל וצז ידעו שעות היום ונראה שעד"ז

כוא

י"ב מסרטן לגדי מוסיף כל מזל ב'. נמצאת קשת עשויה מגדי לסרטן גורע כל מזל ומזל שמים. נמצא תאומים ב'. הצריך לידע מביא קצב של הנה בן י"ב אצבעות וזוקפו במקום שזה ומודד צלו. ומוסיף עליו צל המעלות י"ב. ופוחת ממנו צל הדרומית

כוח לל המעלות שבישעי' שם לכן אמר שם הלל אשר ירדה כו'. והיינו שיתן אלצטו וירגוש נגד אחי מקום כוח הלל. מקום שוכי' סוף הלל נגד אלצטו שם כוח אז מקום כשמש). ולכל זה קורא לל הדרומי ע"צ. ונראה שחלקי הע"צ הנ"ל לריכוס להיות מחולקים על פי החשבון ולא כולם שוים: כילד סרטן גדי י"ב. פי' שיעור כל בגובה מסרטן בגובה עד גדי הנמוך מחולק על י"ב חלקים שנקראו כאן מעלות. וכך שלא כשיעור מעלה המוזכר במקום אחר ולפי שבכלי של הלל נחלק לי"ב כנ"ל: מסרטן לגדי מוסיף כו'. פי' מסרטן לגדי הם ששה מזלות עולה לכל מזל שני מעלות: נמצאת קשת עשויה. סוף קשת כוח הלל בשלימותו בתכלית ארכו. שכל מה שהשמש יורד הלל מתארך ומתוסיף ולכן אמר מוסיף כל מזל שנים וקשת אז כלל עשוי פי' נגמר בשיעור ארכו: מגדי לסרטן. מן יום הקלר עד יום הארוך השמש עולה כל חודש שני מעלות. לששה חדשים י"ב מעלות. והלל מתקלר וגורע וז"ש גורע כל מזל ומזל שמים. פי' שהלל מתמעט כנ"ל: נמצא תאומים ב'. פי' התחלת תאומים יש צו מן הכוספכ רק שני מעלות מן מעלות כנ"ל: הללים לידע. מי שצריך לדעת שעות של יום לדעת בכל רגע כמה שעות כוח ציום הכוח: מביא קלצ של קנה. חתיכת קנה שהוא חלי עגול למטן יהי' הלל גם להלדדים שבצוקר וצערב הלל למזרח או למערב. וקלצ כוח חתיכה שהוא נמדד בקלצב: צין י"ב אלצטות. נראה של"ל צין י"ב אלצטות. פי' שוכי' אורך הקנה י"ב אלצטות (שנקל לחלקו למחלה ולשליש ולרביע וכו'): וזוקפו. פי' מעמידו עומד נלצ ישר מאוד שאם יעמוד קלח בעקמומיות לא יהי' הלל מכונן. במקום שוכ שיעמוד על דף או דבר שהוא שוכ מאוד שעליו נראה הלל שאם לא יהי' מונח ישר יוכל להיות הלל אינו מכונן: ומודד ללו. בצוקר (דרך משל התחלת שעה ראשונה בתמוז) (שנך החמה קודם) מודד אורך לל שלו ועושה שם סימן שער כאן הביע הלל בהתחלת שעה ראשונה בדרך משל): ומוסיף כו'. פי' כי צאם הי' השמש בחלי היום למעלה בחלי הרקיע נגד נקודת הראש ממש אז לא הי' בחלות היום שום אל כלל. וא"כ הי' הלל כנ"ל מתצטל אחר ששה שעות שהוא בחלות היום לגמרי. וכי' עלה קלרה לחלק הלל לששה חלקים נגד הששה שעות שמן התחלת שעה ראשונה בתמוז עד חלות היום. ולראות כל רגע כמה נגרע מן הלל וחזק ידע כל רגע כמה שעות כוח ציום. אבל באמת כיון שהמדויגה נוטה ללפון וא"כ גם בחלות היום השמש כוח נוטה לדרום מעט וא"כ גם בחלות היום יש לל. ולכן כדי לעשות עלה הנ"ל צריך השמש לפחות ולגרוע מן שיעור אורך הלל שבצוקר כשיעור אורך הלל שוכי' בחלות היום. מקודם לפחות ולגרוע מן שיעור אורך הלל שוכי' בחלות היום. והנשאר מן אורך הלל אחר נכיון שיעור של חלות היום אותו הנשאר לחלק על ששה חלקים נגד הששה שעות וכנ"ל. ואם מהתחלת שעה ראשונה ימדוד הלל אז יהולק על ששה חלקים נגד ששה שעות וכל שעה נחלק לי"ב כנ"ל א"כ נחלק הלל הנשאר על ע"צ חלקים וכנ"ל: ובכל רגע נמדד הלל הנשאר ונחשוב לפי' כמה הוא שעות ציום וכדלקמן. ולדעת שיעור אורך הלל של חלות היום (כדי לידע כמה לפחות כנ"ל). הוא זה הכלל. במקום חיי שהוא ל"ג מעלות ע"ד הנ"ל. יהי' בראש סרטן יום הארוך לל חלות היום ערך שמינית מן גובה העמיד שממנו הלל א"כ יהי' בגובה י"ב אלצטות הנ"ל הלל אלצטו והלי בקירוב: וציום ראש גדי יום הקלר שהשמש נמוך כנ"ל יהי' כשיעור גובה העמוד ועוד שני שלישים בקירוב ויהי' כמו עשרים אלצטות לל חלות היום. וידע לגרוע זה מהלל של צוקר כנ"ל ורק על ימים שבינתיים צין סרטן לגדי כנ"ל. צריך לעשות באופן זה. שמתחלה יוסיף על שיעור לל של חלות היום לפי השבון לל המעלות י"ב הנ"ל בדרך משל אם חרלה למדוד ציום התחלת מאזנים

שכילי

שבילי ברייתא דשמואל הקטן פרק ג המאורות טו

ע"ב לפי חדש וכמה בחדש. והשאר חלק אורך לשעה שבאותם הע"ב. וכמה פעמים הן השעה. והנותר חלק השעה עד חצי היום הנמצא יצא והשאר נותרו מחצי היום עד היום הנמצא

שכוח התחלת תקופת חשבי לריך אחת. לכוסוף כל המעלות של גרובה כנ"ל בעד ג' מזלות סרטן חרי צחלה שכוח שלשה מזלות ועולה ששה מעלות לריך אחת לכוסוף על שיעור אורך הלל של סרטן שכוח אלצע וחלי כנ"ל. כמה הוא החשבון מסרטן שהלל הוא אלצע וחלי עד גדי שהלל הוא עשרים אלצעות. עולה החשבון שמונה עשר אלצעות וחלי כנ"ל תחלק זאת על י"ג מעלות כנ"ל של כל המעלות יעלה כל מעלה אלצע וחלי בקירוב ואחת לריך לכוסוף ששה מעלות כנ"ל על אלצע וחלי עזור הזמן שמן סרטן עד מאזניים שם סה"כ תשעה אלצעות. ועם האלצע וחלי של כל סרטן הוא עשר אלצעות וחלי. שכוח לל חלי היום צתשרי. תגרע עשר אלצעות וחלי מן אורך הלל שבי צבוקר וכנשאר מן הלל תחלק אותו על הזמן שמן הצוקר עד חלות היום ע"ד כנ"ל וצזה תדע כל רגע כמה נחסר מן הלל וכמה נשאר עוד ותדע הזמן בכל שעה על דקדוקו. וצזה מצואר יפה מה שכתב כאן: ומוסיף עליו לל המעלות י"ג. פי' מתחלה יוסיף על שיעור של גרובה הלל צחלות היום כנ"ל כפי מה שעולה לפי חשבון לל המעלות י"ג: ופוחת ממנו לל הדרומית ע"ג. פי' אח"כ תפחת מן הלל שיעור הלל של חלות היום לפי מה שכוח צלירוף הכוספה של לל המעלות שכוח צסה"כ נקרא לל הדרומית ע"ג כנ"ל: לפי חדש וכמה בחדש. פי' לפי שחשבון לל המעלות כנ"ל הוא משונה לפי חדש ולפי כמה בחודש וכנ"ל וכפי מה שעולה אחר בגירעין או הכספה כן יפחת ממנו כנ"ל: וכשאר. פי' הנשאר מן הלל אחר שנקחה ממנו. חלק אורך. פי' תחלק אורך הלל הנשאר. (שכוח לל מן צוקר עד חלות היום כנ"ל): לשעה שבאותם הע"ב. פי' נתבאר למעלה שנחלק הזמן מצוקר עד חלות היום ששה שעות כל שעה על י"ג חלקים וא"כ הם ע"ג. אצל להקל החשבון. יחלק מתחלה לשעות שלמות פי' כמה פעמים י"ג נמצא כן כמספר הזה כמה שעות: וכמה פעמים הן השעה. פי' תראה כמה פעמים הן י"ג שחדע כך וכך שעות: וכמות חלק השעה. פי' הנשאר שאינו עולה לשעה שלמה תחלק את השעה לחלקים זהלל לחלקים ותראה כמה חלקי שעה עולה. בדרך משל. הנה צבוקר צכתחלת שעה שני' שכוח חנושה שעות קודם חלות היום מדד את הלל ומלאו שצעים אלצעות וחלי. תגרע לל חלות היום שכוח ציום תקופת חשבי כנ"ל עשר אלצעות וחלי נשאר הלל שעד חלות היום ששים אלצעות. תחלק ששים להחמשה שעות כנ"ל ועולה י"ג לשעה וכנ"ל. ואח"כ אחר איזה שעות תראה לדעת כמה שעות ציום עכשיו תצוט אל הלל ותראה שכוח ארוך שלשים אלצעות. אחר נכיון שיעור חלות היום כנ"ל. והנה ידעת שלכל שעה הוא י"ג אלצעות תחשוב מקודם כמה פעמים י"ג כאן צהשלשים כנ"ל. תמלא שני פעמים י"ג שלמים (הם כ"ד) כרי יש לך שני שעות שלמים. ואך נשאר לך מן השלשים עוד ששה. תחלק בי"ג של השעה לוי"ג חלקים ויעלה חמשה מינוט ללל חלק חלקי"ג אלצעות לוי"ג חלקים ועלה אלצע ח' לחלק ועולה לפ"ז אלצע לחמשה מינוט. ואחת יש לך ששה אלצעות נותרים שלא נכנסו צחוק השעות השלימות ח"כ יש לך צהזמן עוד ששה פעמים חמשה מינוט שכוח שלשים מינוט כרי צרגע הזאת עולה הלל סה"כ שני שעות עם שלשים מינוט ועד"ן תחשוב תמיד: עד חלי היום כנ"ל. פי' על פי חשבון הלל כנ"ל תוכל לדעת ששה שעות שקודם חלות היום. וכן תוכל לדעת צו גם ששה שעות שאחר חלות היום רק שחסימן הוא להיפך. כי מן הצוקר עד חלות הלל הולך וחסר. וכשיעור זמן שעבר מצוקר כשיעור כן חסר. וכשיעור הזמן שעדין לא עבר כשיעור זה ישנו מכלל עוד. ומן חלות היום ולאחריו הוא להיפך שהולך ונתוסף וכשצא לראות הלל ימלא שכנגד הזמן שעבר נתוסף וכנגד הזמן לעתיד עדיין חסר. הלל שנחסר קורא כאן שילא ואיננו. וכלל שעוד ישנו קורא אותו נותר

הנמ' נותרו והשאר יצאו הכיוב שעה והמזל עת השעה והעת פכפ"ע שוים והבינוני שעתים וחצי. והגדול ג' שעות ושלישיים. והקטן שעה ושלישיים. היוצא במזל קדמה הוא מזל העת וכל הסדר כולו זה אחר זה מזרחו למזרח השמש. ומה שנותר במזל החדש הבא בשלישית הוא כוכב השעה

מכלל. והזמן שעבר קורא אותו נמלא בד"מ אם הוא ג' שעות על היום אומר שנמלא ג' שעות. וזכה דבריו מצוהרים: עד חלי היום. פ"ה מן הצוקר עד חלות היום: הנמלא. פ"ה הזמן שעבר מהיום: ולא. פ"ה ילא כנגדו מכלל: והשאר. פ"ה הזמן שנשאר עוד עד חלות היום: נותרו פ"ה נשאר כנגדו מן הלל: מהלי היום עד היום. פ"ה מאחר חלות היום עד סוף היום: הנמלא. מהזמן שמחלות היום עד שעה שרוכה לל: נותרו. פ"ה כנגדו נותר מן הלל והשאר. הזמן שנשאר עוד עד סוף היום: ילאו. פ"ה לא נמלא מן הלל כנגדו (ולפי שבצוקר כי לכן נקרא ילאו). וצמשל כנ"ל. אם צעת שמצוט בכלל קודם חלות נמלא בכלל עוד י"צ אלצעות. קודם חלות היום היא לסימן שיש עוד שעה עד חלות היום. ואחר חלות היום אם נמלא י"צ אלצעות הוא לסימן שעבר שעה מחלות היום וע"ד כנ"ל: ומה שאמר למעלה לל המעלות י"צ נראה שאין כו"צ מעלות שוות רק נעשו ע"פ השבון. ולדעת נטיית השמש צפרטות שהוא ג"כ גובה השמש והשפלתו כנ"ל ע' צרמז"ס ה' ק"כ פ"ה י"ט צפרטות. והמעלות שבכאן ה' מסודר בהכלי לפי השבון בעולה לפי הנטיות. (ויתכן שגם בחלוקת ע"צ הלקים כנ"ל לריך להיות לפי השבון) (ואינם שוים): הכוכב שעה. נמלא בגמ' שאמוראים היו קוראים השעות על שם כוכבי לכת שצח"ו לדק מאדים חמה נוגה כוכב לזנה ע"י צרכות (נט ע"צ) בשצח"ו כו' והכוונה בשעה ראשונה ע"ש. וע"ע שצת (קנו ע"ה) וע' ספר חכמוני פ"ד חבל לפי מהלך הכוכב וזמנו אין לו שייכות להשעה הכיח שנקראה על שמו רק יש צזה ענין אחר: והמזל עת השעה. חבל המזלות הו"צ שמשצבים בכל כמעל"ע הם שייכים ג"כ להשעות שכל שעה עולה חלי מזל: והעת פעם צפעס שוים. פ"ה שבמזלות נקראו כוכבי שצת שאין צהם שינוי מרוצה רק צערך מעלה לשצעים שנה ע' רמז"ס ה' יסודי התורה פ' שלישי הלכה ז'. ולכן מהלכס שיה חמיד. ומ"ש למעלה עלויות; אינו שוב וכמ"ש כאן היינו שאינו שוב מזל לחצירו חבל אותו מזל אין צו שינוי ורק כעת פעם צפעס שוים: והבינוני כו'. פ"ה שמשך עליות המזלות אינו שוב מזל למזל וכמו שכזכרנו למעלה. ונראה שהיבת והלי הוא מיוחד. וכן מה שאמר והגדול ג' שעות ושליש. וצזה הוא מכון ומדוקדק נחמד לפי השבון מלעדי המזלות שכתבו התוכנים ומוצא צרמז"ס פ' יז מבי ק"כ ה' י"צ ע"ש צצח"ור על הרמז"ס ושם מדבר במקום שנוטה ללפון רק שלשים מעלות. וכנה הו"צ מזלות סוצבים כל כ"ד שעות והם ש"ס מעלות עולה ט"ז מעלות לשעה ודי מינוט לכל מעלה. וז"ש: והבינוני שעתוים. פ"ה שני שעות. היינו משך עלותו שני שעות שהוא כשלשים מעלות: והגדול צ' שעות ושליש. כל"ל פ"ה מי שמתארך הוא ל"כ מעלות מלעדי המזלות שלו: והקטן שעה ושלישיים. פ"ה שעה ושני שלישים. שהוא כ"כ מעלות מלעדי המזלות והוא מכון כפי לוחית התוכנים בכלל. ויש צזה שינוי צין הזריחה לכשקיעה וצצח"ור לכרמז"ס שם פ"ז חיינו שם צשקיעה ע"ש: היולא צמזל קדמה הוא מזל כעת. פ"ה מה שאומרים צניסן מזל טלה כו' חע"ג שהמזלות מסצבים צכל יום חת הגלגל רק מזל כעת נחשב על המזל שביום הכוה הוא עולה צצוקר צמזרח ושמש מלפניו והמזל צמזרחו של השמש: וכל הסדר כלו זה אחר זה. פ"ה המזלות הם כסדר קציעתן זה אח"ז טלה שור תאומים סרטן חריי צתולה מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים: מזרחו למזרח השמש. פ"ה כשהמזל מזרחו למזרח השמש סמוך לו חז נקרא העת על שם מזל הכוה: ומה שנותר כו'. פ"ה חודש הלזנה הוא כ"ט יום י"צ שעות וחש"ג מלקים. עולה לשלשה סדשים פ"ה יום י"ד שעות י"צ מינוט ושלשה מלקים. חבל שנת החמה שס"ה יום

שבילי ברייתא דשמואל הקטן פרק ג המאירות מו

ע"ב לפי חדש וכמה בחדש. והשאר חלק אורך לשעה שבאותם הע"ב. וכמה פעמים הן השעה. והנותר חלק השעה עד חצי היום הנמצא יצא והשאר נותרו מחצי היום עד היום

הנמצא

שהוא התחלת תקופת תשרי לריך אתה. להוסיף לל המעלות של הגובה כנ"ל בעד ג' מזלות סרטן אר"י בתולה שהוא שלשה מזלות ועולה ששה מעלות לריך אתה להוסיף על שיעור אורך הלל של סרטן שהוא אלבע וחלי כנ"ל. כמה הוא החשבון מסרטן שהלל הוא אלבע וחלי עד גדי שהלל הוא עשרים אלבעות. עולה החשבון שמונה עשר אלבעות וחלי כנ"ל תחלק זאת על י"ג מעלות כנ"ל של לל המעלות יעלה כל מעלה אלבע וחלי בקירוב ואתה לריך להוסיף ששה מעלות כנ"ל על אלבע וחלי עבור הזמן שמן סרטן עד מאזניים שהם סה"כ תשעה אלבעות. ועם האלבע וחלי של לל סרטן הוא עשר אלבעות וחלי. שהוא לל חלי היום בתשרי. תגרע עשר אלבעות וחלי מן אורך הלל שה"י צבוקר וכנשאר מן הלל תחלק אותו על הזמן שמן צבוקר עד חלות היום ע"ד כנ"ל וצזה תדע כל רגע כמה נחסר מן הלל וכמה נשאר עוד ותדע הזמן בכל שעה על דקדוקו. וצזה מצוה יפה מה שכתב כאן: ומוסיף עליו לל המעלות י"ג. פי' מתחלה יוסיף על שיעור של גובה הלל בחלות היום כנ"ל כפי מה שעולה לפי חשבון לל המעלות י"ג: ופוחת ממנו לל הדרומית ע"ג. פי' אח"כ תפחת מן הלל שיעור הלל של חלות היום לפי מה שהוא צלירוף הכוספה של לל המעלות שהוא צסה"כ נקרא לל הדרומית ע"ג כנ"ל: לפי חדש וכמה בחדש. פי' לפי שחשבון לל המעלות כנ"ל הוא משונה לפי חדש ולפי כמה בחודש וכנ"ל וכפי מה שעולה אחר הגירעין או הכספה כן יפחת ממנו כנ"ל: וכנשאר. פי' הנשאר מן הלל אחר שנקחה ממנו. חלק אורך. פי' תחלק אורך הלל הנשאר. (שהוא לל מן צוקר עד חלות היום כנ"ל): לשעה שבאותם הע"ב. פי' נתבאר למעלה שנתחלק הזמן מצוקר עד חלות היום שהם ששה שעות כל שעה על י"ג חלקים וא"כ הם ע"ג. אבל להקל החשבון. יחלק מתחלה לשעות שלמות פי' כמה פעמים י"ג נמלא כן כמספר הזה כמה שעות: וכמה פעמים כן השעה. פי' תראה כמה פעמים כן י"ג שעתה כך וכך שעות: וכנותר חלק השעה. פי' הנשאר שאינו עולה לשעה שלמה תחלק את השעה לחלקים וכלל לחלקים ותראה כמה חלקי שעה עולה. בדרך משל. הנה צבוקר בהתחלת שעה שני' שהוא חנוכה שעות קודם חלות היום מדד את הלל ומלאו שבעים אלבעות וחלי. תגרע לל חלות היום שהוא ציוס תקופת תשרי כנ"ל עשר אלבעות וחלי נשאר הלל שעד חלות היום ששים אלבעות. תחלק ששים להחמשה שעות כנ"ל ועולה י"ג לשעה וכנ"ל. ואח"כ אחר איזה שעות תרצה לדעת כמה שעות ציוס עכשיו חציט אל הלל ותראה שהוא ארוך שלשים אלבעות. אחר נכיון שיעור חלות היום כנ"ל. וכנה ידעת שלכל שעה הוא י"ג אלבעות תחשוב מקודם כמה פעמים י"ג כאן בהשלשים כנ"ל. תמלא שני פעמים י"ג שלמים (כס כ"ד) הרי יש לך שני שעות שלמים. ואך נשאר לך מן השלשים עוד ששה. תחלק ביו"ג של השעה ליו"ג חלקים ויעלה חמשה מינוט לכל חלק חלקים היו"ג אלבעות ליו"ג חלקים יעלה אלבעות ויעלה לפ"ז אלבע לחמשה מינוט. ואתה יש לך ששה אלבעות נותרים שלא נכנסו בחוק השעות השלימות א"כ יש לך בהזמן עוד ששה פעמים חמשה מינוט שהוא שלשים מינוט הרי צרגע הזאת עולה כלל סה"כ שני שעות עם שלשים מינוט ועד"ן תחשוב תמיד: עד חלי היום כו'. פי' על פי חשבון הלל כנ"ל תוכל לדעת ששה שעות שקודם חלות היום. וכן תוכל לדעת צו גם ששה שעות שאחר חלות היום רק שחסימן הוא לכיפך. כי מן צבוקר עד חלות הלל כולך וחסר. וכשיעור זמן שעבר מצבוקר כשיעור כן חסר. וכשיעור הזמן שעדין לא עבר כשיעור זה ישנו מכלל עוד. ומן חלות היום ולאחריו הוא להיפך שהולך ונתוסף וכשבא לראות הלל ימלא שכנגד הזמן ששאר נתוסף וכנגד הזמן לעתיד עדיין חסר. הלל שנחסר קורא כאן שילא ואינו. וכלל שעוד ישנו קורא אותו נותר

שבילי ברייתא דשמואל הקטן פרק ג המאורות

הנמי נותרו והשאר יצאו הכיכב שעה והמזל עת השעה והעת פבפ"ע שוים והבינוני שעתים וחצי. והגדול ג' שעות ושלישיים. והקטן שעה ושלישיים. היוצא במזל קדמה הוא מזל העת וכל הסדר כולו זה אחר זה מזרחו למזרח השמש. ומה שנותר במזל החדש הבא בשלישית הוא כוכב השעה

מכלל. וכזמן שעבר קורא אותו נמלא בד"מ אם הוא ג' שעות על היום אומר שנמלא ג' שעות. וזכר דבריו מצוהרים: עד חלי היום. פי' מן הצוקר עד חלות היום: הנמלא. פי' הזמן שעבר מהיום: ילא. פי' ילא כנגדו מכלל: וכשאר. פי' הזמן שנשאר עוד עד חלות היום: נותרו פי' נשאר כנגדו מן הכלל: מחלי היום עד היום. פי' מאחר חלות היום עד סוף היום: הנמלא. מהזמן שמחלטה היום עד שעכ שרואה לל: נותרו. פי' כנגדו נותר מן הכלל וכשאר. הזמן שנשאר עוד עד סוף היום: ילאו. פי' לא נמלא מן הכלל כנגדו (ולפי שבצוקר כי לכן נקרא ילאו). וצמטל בג"ל. אם צעת שמצוט בכלל קודם חלות נמלא בכלל עוד י"צ אלצעות. קודם חלות היום היא לסימן שיש עוד שעכ עד חלות היום. ואחר חלות היום אם נמלא י"צ אלצעות הוא לסימן שעבר מעל חלות היום וע"ד בג"ל: ומה שאמר למעלה לל המעלות י"צ נראה שאין כו"צ מעלות שוות רק געשו ע"פ חשבון. ולדעת נטיות השמש צפרטות שהוא ג"כ גוצה השמש וכשפלתו בג"ל ע' צרמז"ס ה' ק"כ פי' י"ט צפרטות. וכמעלות שבכאן ה' מסודר בהכלי לפי חשבון העולה לפי הנטיות. (ויתכן שגם בחלוקת ע"צ חלקים בג"ל לריק להיות לפי חשבון) (ואינם שוים): הכוכב שעה. נמלא צגמ' שאמוראים היו קוראים השעות על שם כוכבי לכת שצתהו לדק מאדים חמה נוגה כוכב לצנה ע"י צרכות (נט ע"צ) צשצתהו כו' והכוונה צשעה ראשונה ע"ש. וע"ע שנת (קנו ע"א) וע' ספר חכמוני פ"ד חבל לפי מהלך הכוכב וזמנו אין לו שייכות להשעה הכו' שנקראה על שמו רק יש בזה ענין אחר: וכמזל עת השעה. חבל. המזלות ה"צ שמשצבים בכל המעל"ע הם שייכים ג"כ להשעות שכל שעה עולה חלי מזל: והעת פעם צפעס שוים. פי' שהמזלות נקראו כוכבי שנת שאין בהם שינוי מרובה רק צערך מעלה לשצעים שנה ע' רמז"ס ה' יסודי התורה פ' שלישי הלכה ז'. ולכן מהלכס. שוב חמיד. ומ"ש למעלה עליית; אינו שוב וכמ"ש כאן היינו שאינו שוב מזל לחצירו חבל אותו מזל אין צו שינוי ורק כעת פעם צפעס שוים: והבינוני כו'. פי' שמשך עליית המזלות אינו שוב מזל למזל וכמו שהזכרנו למעלה. ונראה שהיציב וחלי הוא מיוחד. וכן מה שאמר והגדול ג' שעות ושליש.

וזכר הוא מכון ומדוקדק נאור לפי חשבון מלעדי המזלות שכתבו החוכמים ומוצא צרמז"ס פ' יז מבי ק"כ ה' י"צ ע"ש צצואור על הרמז"ס ושם מדבר במקום שנוטה ללפון רק שלשים מעלות. וכנה ה"צ מזלות סוצבים כל כ"ד שעות והם ש"ס מעלות עולה ע"ו מעלות לשעה וד' מינוט לכל מעלה. וז"ש: והבינוני שעתיים. פי' שני שעות. היינו משך עלותו שני שעות שהוא כשלשים מעלות: והגדול צ' שעות ושליש. כל"ל פי' מי שמתארך הוא ל"כ מעלות מלעדי המזלות שלו: והקטן שעה ושלישיים. פי' שעה ושני שלישים. שהוא כ"כ מעלות מלעדי המזלות וכו' מכון כפי לוחית החוכמים בכלל. ויש בזה שינוי צין הזריחה לכשקיעה וצצואור לחרמז"ס שם פי"ז חיינו שם צשקיעה ע"ש: היולא צמזל קדמה הוא מזל העת. פי' מה שאומרים צניסן מזל עולה כו' אע"ג שהמזלות מסצבים בכל יום את הגלגל רק מזל העת נחשב על המזל שצוים הכו' הוא עולה צצוקר צמזרח ושמש מלפניו וכמזל צמזרחו של השמש: וכל הסדר כלו זה אחר זה. פי' המזלות הם כסדר קביעתן זה אח"כ טלה שור תאומים סרטן ארי' בתולה מאזניים עקרב קשת גדי דלי דגים: מזרחו למזרח השמש. פי' כשכמזל מזרחו השמש סמוך לו אז נקרא העת על שם מזל הכו': ומה שנותר כו'. פי' חודש הלצנה הוא כ"ט יום י"צ שעות וחש"ג חלקים. עולה לשלשה פדשים פ"ח יום ו"ד שעות י"צ מינוט ושלשה חלקים. חבל שנת החמה שס"כ יום

השעה זה אחר זה מן הל"ם בצנ"ש בקר. בצנ"ש הל"ם ערב. מאחד לאחד בשבת
כיוצא בו ד' מושלים בתקופה י"ג יום שעה א' וע"ז לקים לכל אחד ואחד לפי חצבן משן
אמר

ורציע בקירוב עולה תקופה שהוא שלשה חדשים ל"א יום ושצטב שעות ומחלה וכמזלות
נחשב לפי החמה ולכל תקופה מתחלים. ח"כ. יש מותרות בכל תקופה שני ימים ו"ז שעות
י"ח מינוט בקירוב וכשהתקופה והמולד ניסן יחד מתחיל מזל חייר שהוא שור מתחלת
חייר של כלבנה ורק המותרות נחשב להשלישי צסופו ויחי' נמשך השלישי עד התחלת
התקופה. וזהו שאמר ומה שגוהר צמזל החודש הבא. פי' המותרות של חודש החמה שהוא
יותר מן כלבנה אפי' של חודש הבא נחשב בשלישי וע"ל פרק חמישי: כוכב השעה זה אחר
זה. השעות שנקראו על שם כוכבי לכת הם כסדר זה אחר זה שצתאי לדק מאדים חמה
נוגה כוכב לבנה: מן הל"ם כלנ"ש צוקר. צימי השצוב עולה החשבון שעות ראשונות של
צוקר הל"ם כלנ"ש. יום א' צוקר חמה. יום שני לבנה יום שלישי מאדים יום רציעי כוכב
יום חמישי לדק יום ששי נוגה יום שצת שצתאי: כלנ"ש הל"ם ערב. שעות ראשונות של כל
לילה עולה החשבון כסדר הזה כוכב לדק נגה שצתאי חמה לבנה מאדים. ואיך עולה החשבון
על דרך הנ"ל מצוהר באריכות צפרטות צפירש"י צרכות (דף נ"ט ע"ג ע"ש) בארוכה וע"ע
צרש"י עירובין (נ"ו ע"א) ד"כ ואין תקופה: מאחד לאחד צצת. פי' סדר הנ"ל הל"ם
כלנ"ש מתחיל מיום א' צצת עד יום א' צצת השני וכן כלנ"ש הל"ם
הנ"ל: כיוצא בו פי' ציום א' של שצוב זו הוא צאותו אופן שהי' ציום א' שצוב שלפניו:
ז' מושלים בתקופה. פי' ז' כוכבי לכת של"ם הנכ"ל הנ"ל הם מושלים בכל תקופה ונחלק
זמן התקופה לשצטב חלקים. וכל תקופה רציעית של שס"ה יום ורציע והיא ל"ח יום
ושצטב שעות ומחלה עיי' גמ' דעירובין (נ"ו ע"א) ונחלק זמן זה לשצטב חלקים יעלה
נגד כל כוכב שציעית התקופה הנ"ל י"ג ימים שעה אחת עם ע"ז חלקים של שעה שהם חת"ר"ף:
לכל אחד ואחד. פי' לכל כוכב וכוכב שציעית הנ"ל: לפי חצבן משן. ל"ל לפי חשבון ישן
פי' שיש כמה חשבונות של תקופה כה'. מ"ש שמואל עירובין (נו ע"א) שעולה משך זמן
השנה שס"ה יום ורציע יום (שהוא שעה שעות מכון. והצ' תקופת ר' אדא שמוזכר צרמצ"ם
פרק עשירי מהי קידוש החודש שהוא פחות מהנ"ל צכדי ארצטב וחלי מינוטין צקירוב. וכג'.
חשבון צרמצ"ם שם פ"צ ותוכנים האחרונים שהוא פחות מהנ"ל צכדי אחד עשר מינוט צקירוב
וכל החשבונות לודק"ס לפי הזמן. שמשך השנה הולך ומתקצר צמעט. ומתחלה הי' שס"ה יום
ורציע יום מכון. וצמשך הזמן שנתקצן כמייעוט שיעור מסויים התחילו לחשוב בתקופת רצ' אדא
לפי זמנם שהוא פחות מהמוקדם. ונקרא אז חשבון המוקדם שס"ה יום ורציעי מכון חשבון ישן
וצאחרונה הוא כפי שחושבים החוכנים האחרונים לפי הצחנתם צזמנם. ואע"ג שגשתנה
צמשך הזמן אך לענין מושלים בתקופה שנתחלקו לפי הזמן כמו שהי' משך ממשלות כ"א
כן נשאל זמנו ולא שינו את תפקידם לכן נשאר החשבון הישן שס"ה יום ורציע יום מכון
כמוקדם. וכאן צזמן הצרייתא הי' חושבין פחות משס"ה יום ורציע יום לענין עיצור השנה
וכדומה. ואך כאן שמדבר צענין מושלים בתקופה ואמר על זה שצטב מושלים בתקופה
י"ג יום שעה א' ע"ז חלקים לכל אחד ואחד וחשבון זה הוא מכון אם נחשוב זמן התקופה
לפי חשבון שס"ה ימים ורציע מכון שהוא נקרא חשבון הישן הנ"ל לכן אמר ע"ז לפני חשבון
ישן. ולפ"ז יש לומר שגם מ"ש שמואל צעירובין (נו ע"א) זמני התקופה העולה שס"ה יום
ורציע מכון ג"כ כוונתו רק לענין התחלקות הנושלים בתקופות ולענין המזלות וכוא דבר
כלמד מענינו שתיכף אחר זה הביא בגמ' דברי שמואל אין לך תקופת ניסן שנופלת צלדק
שאינה משצרת את הזרעים כו' ע"ש. ולא הזכיר שמואל ג"כ חשבון אחר ללורך דברים אחרים
שלא הולך ע"ז. כו' עיצור השנה כו' רק הקציעות לעשותו צח"י ושמואל ותלמידיו שהיו